

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta textilní

PALIČKOVANÁ KRAJKA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Liberec 2017

Eliška Hříbalová

Paličkovaná krajka

Bakalářská práce

Studijní program: B3107 – Textil
Studijní obor: 3107R006 – Textilní a oděvní návrhářství
Autor práce: **Eliška Hříbalová**
Vedoucí práce: Ing. Alena Frydrychová

Technická univerzita v Liberci
Fakulta textilní
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Hříbalová**
Osobní číslo: **T14000158**
Studijní program: **B3107 Textil**
Studijní obor: **Textilní a oděvní návrhářství**
Název tématu: **Paličkovaná krajka**
Zadávající katedra: **Katedra designu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte rešerši historie a vývoje krajky, zaměřte se na paličkovanou krajku.
2. Popište technologické zpracování paličkovaných krajek, porovnejte výrobu strojní a ruční.
3. Uveďte základní vazby.
4. Ve spolupráci s firmou Topak vytvořte návrhy krajek pro paličkovací stroj.
5. Jeden vybraný návrh zrealizujte.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **25**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

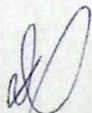
Daněk, V.: Speciální technologie a programování výroby, Speciální pletářské technologie, VŠST v Liberci, 1991, 53s., ISBN 80-7083-063-8

Vondrušková, A., Prošková, I.: Krajkářství, Grada Publishing, a.s., 2004, 172s., ISBN 80-247-0670-9

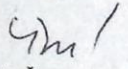
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Alena Frydrychová**
Katedra designu

Datum zadání bakalářské práce: **12. října 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **5. května 2017**

Ing. Jana Drašarová, Ph.D.
děkanka

Ing. Renata Štorová, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. března 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

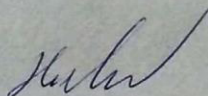
Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 4. 5. 2014

Podpis:

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, paní Ing. Aleně Frydrychové, za odbornou pomoc a cenné rady poskytnuté během celého procesu vypracování mé práce; dále vřele děkuji manželům Ivoně a Radkovi Zouharovým, kteří mi nejen umožnili vyhotovení navržené krajky ve společnosti Topak, ale také poskytli odborné konzultace. V neposlední řadě velmi děkuji svým rodičům a prarodičům, za jejich podporu po dobu celého mého studia.

Abstrakt

Tato práce je věnována technologiím a postupům výroby paličkované krajky. Bude v ní popsán historický vývoj procesu výroby krajky ve vybraných zemích, a to především s ohledem na technologii krajky paličkované. Pozornost bude věnována i hlavním inspiračním vzorům, jež v průběhu dějin v těchto vybraných oblastech ve svých pracích nejvíce používali tamní krajkáři. Dále budou v rámci této práce popsány jednotlivé technologie pro ruční a strojovou výrobu krajky a ke každé z nich budou uvedeny základní vazby. Účelem této práce je i následné vyhotovení vlastních návrhů krajek pro strojovou výrobu, které bude provedeno v kooperaci se společností Topak s.r.o. Ve spolupráci s touto společností pak bude jeden z návrhů i realizován v rámci strojové krajkářské výroby společnosti Topak s.r.o.

Abstract

The main intention of this work is to introduce the manufacturing technologies of the bobbin lace. This work will describe the most important patterns used in the selected countries by the lace makers during historical stages and the historical development of the lace production process in these areas, especially in relation to the development of the manufacturing technologies of the bobbin lace. This work also deals with the individual techniques for the manual and for the machine production of bobbin lace and introduces basic stitches of each of the techniques. Afterwards my own bobbin lace designs will be created in cooperation with the company Topak s.r.o. One of these designs of the bobbin lace will also be realized in cooperation with this company in its machine production.

Klíčová slova

Paličkovaná krajka, paličky, paličkovací stroj, křížení, točení

Key words

Bobbin lace, bobbins, bobbin lace machine, cross, twist

Obsah

1. Úvod	7
2. Krajka	8
2.1 Dělení krajky dle technologie výroby	9
2.2 Trendy v použití krajky	14
3. Technika paličkování.....	18
3.1 Historie	19
3.1.1 Itálie	19
3.1.2 Nizozemí, Belgie	19
3.1.3 Španělsko	21
3.1.4 Portugalsko	22
3.1.5 Francie	23
3.1.6 Anglie.....	24
3.1.7 Rusko	25
3.1.8 České země	25
3.2 Ruční paličkování.....	29
3.2.1 Pomůcky používané pro ruční paličkování.....	29
3.2.2 Nákres krajky	32
3.3 Strojové paličkování.....	33
3.3.1 Paličkovací stroj.....	33
3.3.2 Technický výkres strojově paličkované krajky.....	36
4. Základní vazby a pojmy	37
4.1 Základní vazby a pojmy používané v ručně paličkované krajce.....	38
4.2 Základní vazby a pojmy používané v strojově paličkované krajce.....	43
5. Společnost Topak s r.o.	48
6. Inspirace	49

7.	Tvorba návrhu krajky	51
7.1	Návrh krajky.....	52
7.2	Technický výkres krajky	54
8.	Realizace krajky	58
9.	Závěr.....	62
10.	Seznam použitých zdrojů.....	63

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila téma paličkované krajky. Jemnost a ženskost, kterou lze v motivech krajek vidět, mi totiž byla vždy velmi blízká. Myslím, že krajka by měla být součástí šatníku každé ženy, ať už použita v oděvu, či na jeho doplňku.

Velmi mě lákala možnost si navrhnout vlastní krajku a následně tento návrh zrealizovat. Možnost vlastní realizace a vyhotovení mého návrhu mi byla nabídnuta společností Topak, která se výrobou paličkované krajky zabývá. Dostala jsem tedy šanci vyzkoušet si pro mě zcela novou techniku výroby textilie.

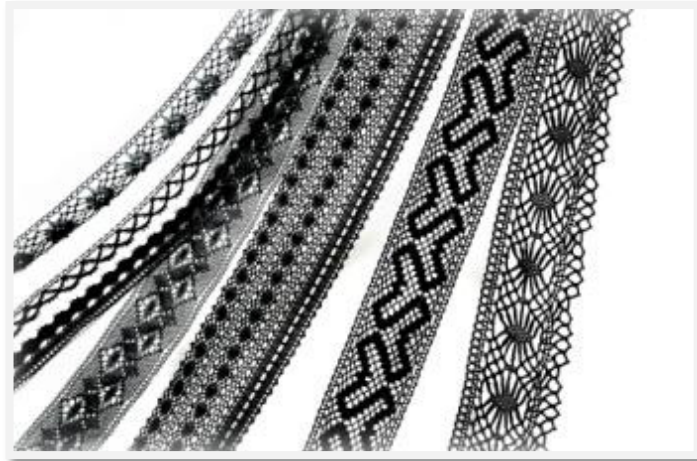
Ve své práci se budu věnovat jak ruční, tak i strojové technologii paličkování. Popíši principy jejich výroby a základní vazby používané v obou těchto technologiích.

Cílem mé práce bude vytvoření návrhů pro strojově vyráběnou krajku a následná realizace jednoho z návrhů ve spolupráci se společností Topak.

V závěru své práce popíši zjištěné rozdíly mezi ručně a strojově zhotovovanou krajkou.

2. Krajka

Krajka je v Textilním výkladovém slovníku [1] definována jako „vzdušná a průhledná textilie, která je vytvořena vazbou jedné nebo více soustav nití. Její jeden okraj je rovný, druhý rozmanitě zoubkovaný, v některých případech jsou oba okraje rovné, nebo zoubkované. Vyrábí se do šířky 250 mm. Používá se ke zdobení dámského prádla, ale i oděvů.“

Obrázek 1 Paličkové krajky od firmy Topak [2]

2.1 Dělení krajky dle technologie výroby

Vzhled i použití krajky je, kromě použitého materiálu, velmi ovlivněný technologií, kterou byla krajka vyrobena.

Mezi ručně vyráběné krajky patří:

- Drhané krajky

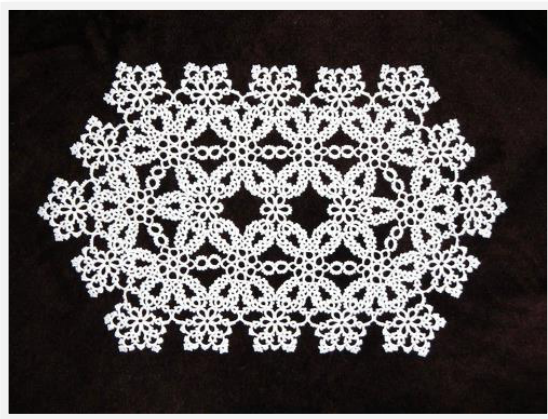
Drhání, neboli makramé, je jedna z nejstarších textilních technik. Základním prvkem je uzlík a mezi nejjednodušší vazby patří tzv. organická třáseň. [3]

Obrázek 2 Drhaná krajka [4]

- Frivolitky

Tyto krajky se zhotovují pomocí speciálního člunku či jehly. Jedním ze základních prvků je zde uzlík. [5]

Obrázek 3 Frivolitka [6]

- Háčkové krajky

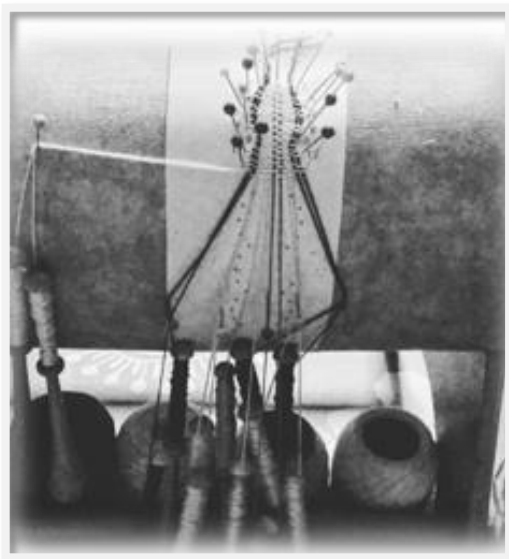
Základními pomůckami jsou zde háček a příze. Vznikají kombinací krátkých, dlouhých, nahazovaných sloupků, peciček, pikotek, řetízků a jiných zdobných prvků [7]

Obrázek 4 Ručně háčkováná krajka [8]

- Paličkové krajky

Vznikají vzájemným provazováním přízí, a to konkrétně křížením a kroucením. Mezi základní pomůcky patří paličky, herdule, podvinek a špendlíky. [9]

Obrázek 5 Výroba tzv. červika, (zdroj: vlastní)

- Pletené krajky

Tvoří se vzájemným provlékáním smyček a kliček pomocí dvou a více jehlic. Mezi nežádoucí vlastnosti pletených krajk patří jejich paratelnost.

- Šité krajky

Jsou charakteristické tím, že nemají žádný textilní podklad a jsou tedy tvořeny pouze z přízí, nejčastěji stehem smykovacím. [11]

Obrázek 6 Ručně šitá Benátská krajka, 18. st. [10]

Mezi strojově vyráběné krajky můžeme zařadit:

- Paličkované krajky:

K jejich výrobě se používá speciální paličkový stroj. Možnost složitosti vzorování a šíře krajky je zde oproti ručnímu paličkování omezena.

Obrázek 7 Paličkovaná krajka [12]

- Pletené krajky

Jedná se zejména o osnovní pleteniny, které jsou zhotovovány na rašlovém, či galonovém stávku. Složitost vzorů je dána vzorovacím ústrojím stroje.

Obrázek 8 Pletená krajka na rašlovém stroji [13]

- Vyšívané krajky:

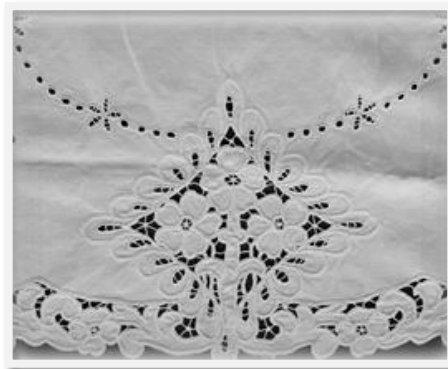
U těchto krajk je vzor vyšíván na podkladovou textilii. Podkladová textilie je následně odstraněna (například rozpuštěna) nebo ponechána.

Obrázek 9 Vyšívaná krajka [14]

- Krajky leptané, vystřihované a další:

Do poslední kategorie můžeme zařadit krajky, které jsou buď vyleptávané pomocí speciálních chemikálií, nebo například vyřezávané.

Obrázek 10 vystřihovaná krajka [13]

2.2 Trendy v použití krajky

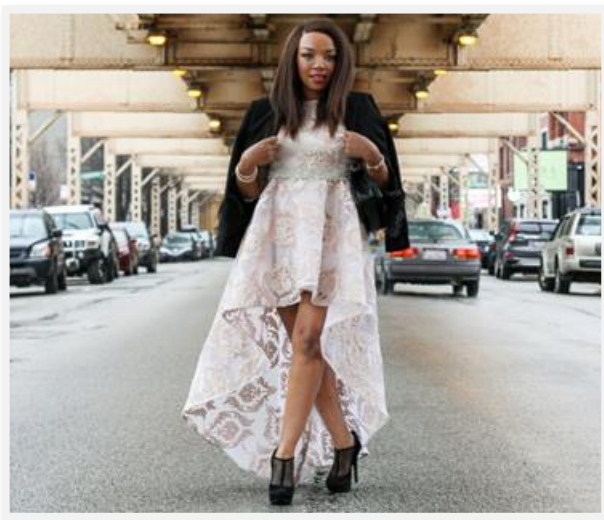
Krajka by se měla nacházet (a také ji většinou nalezneme) v šatníku každé moderní ženy. Nejčastěji se alespoň kousek krajky najde zejména na dámském spodním prádle. Krajka totiž dokáže tento nevelký kousek látky vždy značně designově obohatit.

Velmi známou módní značkou zabývající se dámským spodním prádlem je Victoria's Secret. V nejnovějších kolekcích této značky najdeme kombinace velmi drobné krajky s květinovými motivy mísící se naproti tomu s geometrickým vzorem jako je například káro. Kontrastem k drobné jemné krajkce jsou pak některé výraznější motivy, a to především ornamentální rostlinné vzory.

Obrázek 8, a 9,10 Ukázka trendu spodního prádla značky Victoria's secret [15]

Samotný oděv pak samozřejmě skýtá více možností ve vzorování krajky. U šatů lze například použít velké motivy, které se po celé jejich ploše opakují. Zajímavého efektu pak lze dosáhnout jednobarevným vzorováním, zvláště pak v bílé barvě, která je nyní velmi populární.

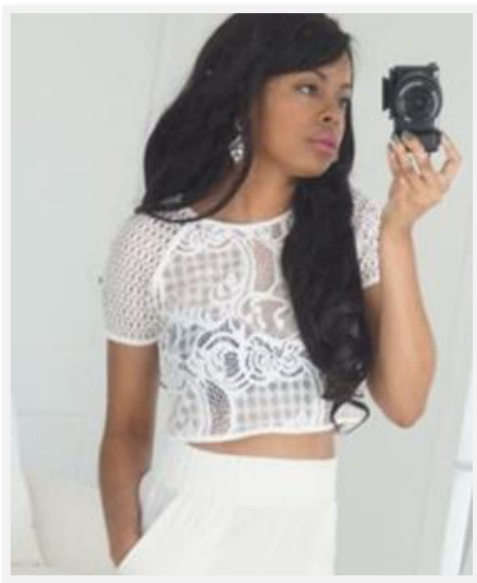
Obrázek 11 Ukázka bílých krajkových šatů [16]

V dnešní době jsou módními jak romantické vzory, které vycházejí z tradičních ornamentálních vzorů, tak vzory výrazně květinové, ale i pravidelné nebo nepravidelné geometrické vzory. Společné mají především to, že krajka je na oděvu dominantním materiálem, a podtrhuje jednoduchý střih oděvu.

Obrázek 12 Ukázka krajkových šatů s pravidelným vzorem [17]

Velmi zajímavé mohou být i nepravidelné vzory, u kterých je pak velmi důležité jejich kompoziční rozvržení na oděvu.

Obrázek 13 Ukázka bílého krajkovaného trička s nepravidelným vzorem [18]

Netradiční provedení krajky nalezneme u jarní kolekce od značky Rodarte. Zde je viditelná vzdušnost zdůrazněná krajkovými šlahouny listů.

Obrázek 14 Ukázka jarní kolekce značky Rodarte [19]

S krajkou je neodmyslitelně spojené jméno aktuálně asi nejznámější české návrhářky Blanky Matragi, jejíž šaty jsou charakteristické ruční výšivkou, krajkou a malbou na textil.

Obrázek 15 Večerní šaty od návrhářky Blanky Matragi [20]

Krajka je v dnešní době stále více uplatňována nejen na oděvu, ale také i na obuvi. Jak drobné a jemné, tak i výrazné motivy dodávají obuvi netradiční vzhled. Použité motivy se mohou odvíjet přímo od typu obuvi, nebo mohou být naopak kontrastní.

Obrázek 15 Ukázka ležérní obuvi s použitím krajky [21]

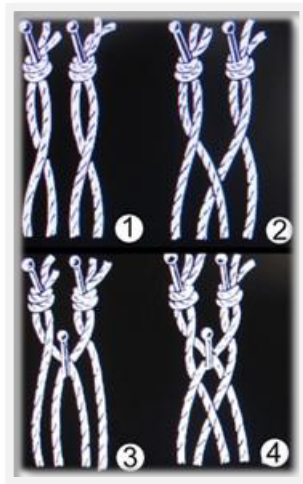

Obrázek 16 Ukázka elegantní obuvi s použitím krajky [22]

3. Technika paličkování

Paličkovánoé krajka vzniká vzájemným provazováním přízí, a to konkrétně křížením a kroucením. Kroucením, neboli také točením, je myšlena záměna pravé a levé paličky (na obrázku 17 pod bodem 1). Křížení (na obrázku 17 bod 2) je pak technikou, kdy dva vedle sebe ležící páry točíme a potom příze obou vedle sebe ležících párů zkřížíme, jak je uvedeno v článku Technika paličkování [9].

Na třetím bodě obrázku vidíme zašpendlení, kterým vzniká souměrný a čistý vzhled krajky a je tak nezbytné pro ruční paličkování. Pod bodem 4 je zobrazeno opakované kroucení a křížení, jímž vzniká vazba zvaná pláténko, která patří mezi nejzákladnější vazba v paličkové krajce.

Obrázek 17 Vznik pláténka v paličkové krajce [23]

Obrázek 18 Paličkovánoé krajka od firmy Topak [24]

3.1 Historie

Ačkoli byla paličkovaná krajka mezi lidmi známá, v období středověku o ní nalezneme jen velmi málo zmínek. Tento fakt je dán nejen prostým střihem středověkého oděvu, ale také restrikcemi proti přepychu, které v té době vydávali panovníci. Tyto zákazy se přenesly až do šestnáctého století, kdy však byla krajka již neodmyslitelnou součástí dobového oděvu. V té době byla dokonce založena „Královská krajkářská manufaktura“, která zdůraznila důvod těchto zákazů, jímž dle ní bylo odlišení šatů prostého a šlechtického lidu. [25]

3.1.1 Itálie

Itálie je často označována jako kolébka paličkované krajky a odtud také se tato technika rozšířila do okolních zemí Evropy. Prodejnost benátských vzorů byla navyšována díky tištěným vzorníkům vydaným roku 1530, které obsahovaly návody na jejich výrobu. Vzory často vycházejí z arabských arabesek a písmen, z motivu růže a z geometrických tvarů.

V devatenáctém století v Benátkách vznikla krajka polychromní. Jedná se o paličkovanou krajku tvořenou hedvábím o různých barvách, kterých mohlo být až čtyři sta. Touto technikou se napodobovaly obrazy starých mistrů. [26]

Obrázek 11 Benátská krajka, 19st. [27]

3.1.2 Nizozemí, Belgie

Z Flander pochází obraz paličkující dívky s herdulí, který vyobrazuje symbol flanderských řemesel. Jeho vznik je datován k roku ke konci 15. Století a tedy dokládá známost řemesla paličkované krajky v této oblasti v době předcházející novověku.

V návaznosti na útláčnou inkvizici v následujících stoletích však velké množství řemeslníků uteklo do okolních zemí a tak zde krajky vyráběly převážně ženy žijících v kláštrech. Krajky byly i přes zákazy kupovány zámožnými kupci, kteří zákaz nošení kraje porušovali, těmi, kdo krajky pašovali do ciziny a v neposlední řadě i šlechtou, která porušovala restrikce stran oblékání (viz. např. svatební přehoz rakouského habsburského arcivévody Alberta a jeho nevěsty arcivévodkyně Isabely, panovnice tehdejšího Španělského Holandska z přelomu 16. a 17. Století).

Obrázek 12 Detail svatebního přehozu, postava Alberta a Isabely [25]

Během sedmnáctého století se situace s pronásledováním odpůrců doktríny jednotného katolického vyznání uklidnila, a do země se vrátila část řemeslníků, kteří s sebou přinesli do technologie výroby krajky nové vlivy a to především z Francie. V té době se také objevil paličkovaný vějíř, který se stal mezi šlechtici velmi oblíbeným doplňkem a byl i vyvážen do zahraničí. Mezi tradiční motivy zdejší krajky patřila hra světla a stínu. K dalším rozšířeným krajkám zde patřila takzvaná „mechelenská“ krajka, která byla velmi jemná. Bývá proto označovaná jako „královna mezi krajkami“.

Obrázek 13 Mechelenská krajka, 18st. [25]

Mezi místní motivy patří také vyobrazení svazků květin, či přímo vázy s kyticí a květináče, nejčastěji s karafiáty, liliemi a růžemi. Na kapesníčky, prostěradla a košile se ze lnu paličkovaly krajky, které vypadaly jako sněhové vločky a byly pratelné. Flanderské, konkrétně pak tedy bruselské krajky, byly považované za jedny z nejkvalitnějších, čemuž odpovídala i používaná velmi jemná příze, aby výsledné krajky byly lehké a vzdušné. V osmnáctém století se zde objevila nová technika lepení aplikací, na kterou se pak navazovalo v Belgii i u strojově vyráběné krajky. [25]

Obrázek 14 Bruselská krajka, 19 st. [28]

3.1.3 Španělsko

Historie paličkované krajky zde sahá až do doby Římské říše (tedy ještě do doby před naším letopočtem) a zřejmý je zde i vliv arabského světa a jeho orientálního dekorativismu.

Ve třináctém století se používaly ke zdobení zlaté, stříbrné a hedvábné nitě, které byly však během století čtrnáctého zakázány, podobně jako v jiných zemích, z důvodu církevního boje proti přepychu. Tento zákaz se však i přes intenzitu a přísnost inkvizice právě ve Španělsku mezi šlechtici a panovníky příliš nedodržoval, což dokazuje například móda krajkovaného okruží a mnoho malovaných portrétů, na kterých jsou vidět oděvy zdobené drahou krajkou. [25]

V místním krajkářství jsou v tvorbě vidět v různých oblastech specifické rozdíly, které jsou dány tím, že Španělsko bylo sjednoceno až v průběhu patnáctého století. Například v Andalusii na jihu Španělska byl díky velkému rozšíření minority Maurů zcela evidentní vliv arabského světa, a tak zde byl typickým vzorem lotosový květ či granátové jablko, kdy pak vznikaly složité obrazce ovoce a květů. V Galicii bylo

paličkování charakteristické naopak pro muže, a nejčastěji se objevovali rákosové listy, hvězdy, kola a slunce. Katalánsko bylo známé pro své černé krajky a často se zde vycházelo z flanderských a benátských vzorů a kromě lnu a hedvábí zde k jejich výrobě používal například i netradiční materiál aloe. Krajkami se zde zdobily ubrusy, ručníky a další domácí textilie. Znamé jsou také kostelní krajky s motivy slunce a obilí. Ve Valencii krajkáři nejčastěji vyráběli metráže následně prodávané podomním způsobem a to především barevné krajky, například růžové nebo jasně modré. [26]

Španělsko se stalo v průběhu sedmnáctého a osmnáctého století krajkářkou velmocí. Krajka zde byla běžnou součástí oděvu lidových vrstev, zdobily se jí kabáty, halenky, košilky, šátky, rozměrné plety, zvané mantilla, dále ubrusy, stolní přehozy, ložní prádlo apod. Díky této vysoké oblíbenosti krajky se zde v osmnáctém století nacházely manufaktury na výrobu krajky, později v první polovině století devatenáctého se zde začala uplatňovat strojová výroba krajky a krajka se tak stala cenově dostupnějším zbožím, ač nebyla vždy tak kvalitní jako ta, zhotovená ručně. Ruční řemeslo se tak brzy začalo vytrácet a trh ovládla strojově vyráběná krajka. [25]

Obrázek 15 Hedvábná krajka, 19 st. [25]

3.1.4 Portugalsko

Paličkováná krajka se zde rozšířila v průběhu sedmnáctého století. Na trzích se často prodávala španělská krajka a paličkované krajky se ve velkém množství využívaly ke zdobení lidových krojů. V průběhu osmnáctého a devatenáctého století zde byla založena krajkářská manufaktura a škola vyučující krajkářské techniky, avšak tyto instituce nefungovaly dlouho. V malých dílnách pak byla patrná především snaha o šíření vzorníků a na konci devatenáctého století se zde zrodilo hnutí za obnovu krajkářského umění. Následně pak v Portugalsku vzniklo několik krajkářských center, například v Algarve, Peniche, Vieně de Castello, anebo také v Lisabonu. V Peniche

dodnes funguje škola, kde se lze tomuto řemeslu naučit, a také muzeum kraje. Většina zdejších dochovaných kraje napodobuje španělské vzory. Krajky zde bývají inspirované také portugalským filigránem. [25]

3.1.5 Francie

Šitá i paličkováná krajka se zde začala vyrábět pravděpodobně v šestnáctém století. Na místní vzory měly velký vliv benátské a flanderské krajky. Velmi často se objevovala krajka paličkováná, doplněná šitými detaily. Postupně začala domácí výroba převažovat před dovozem a vznikaly vzorníky s různými typy kraje. Poté, co byl zrušen zákaz nošení kraje (konec 17. stol.), se krajka uplatnila i na místních vojenských uniformách. Začalo zde vznikat několik manufaktur a zrodil se styl s názvem „*Point des France*“ a dále se pak krajka rozdělovala podle oblasti výroby. Mezi základní proudy v krajkářství pak patřil „*Point des Argentan*“, což byla krajka s řídkou půdicí a s hustě obšitými okraji s pikotkami z jemných koňských žíní a konečně krajka „*Point des Alencon*“, která měla tylovou půdicí, řady na ní byly znovu vodorovně obšívány a jejich tvar byl spíše čtvercový. Pro zpevnění kraje se používaly též koňské žíně, které byly ale silnější než u stylu „*Point des Argentan*“ a byly velmi oblíbené pro své bohaté výplně. Velmi oblíbenými se zde také staly černé krajky a krajky s názvem „*blonde*“, které byly těžké a hojně vyšívány. V osmnáctém století začalo ubývat kvalitních kraje. V době Velké francouzské revoluce (konec 18. stol.) se navíc krajka stala symbolem královského dvora a byla společně s dalšími znaky royalismu ničena. Do devatenáctého století tedy zde nebylo krajkářství příliš rozšířeno a typická krajka byla v té době ve stylu „*blonde*“. Dnes ve Francii nalézneme podniky produkující strojově vyráběnou krajkou, ale zároveň můžeme přímo na ulici zahlédnout i muže, kteří ji zde ručně paličkují. V oděvním muzeu v Argentanu také je ke zhlédnutí velká kolekce kraje. [26] [25]

Obrázek 16 Francouzská krajka blonde, 18st. [29]

3.1.6 Anglie

Ve starých pramenech z dob středověku nalézáme výraz „lace“, který však byl používán spíše pro označení výšivky. S paličkovanou krajkou tento výraz spojujeme v souvislosti s Kateřinou Aragonskou, která pocházela ze Španělska a po svém vyhánění tamního z královského dvora učila anglické venkovské ženy a dívky techniku její výroby. Vzor „*královny Kateřiny*“ dokonce zůstal dochován dodnes.

V šestnáctém a sedmnáctém století zde došlo k velkému vzestupu krajkářství, který byl způsoben příchodem velkého množství prchajících protestantů z Flander. Rozvinul se zde velký obchod s krajkami a vznikaly nové vzory, vycházející například ze vzorů bruselských nebo mechelenských, které byly doplněné o jednodušší sítě z francouzského Lille.

Během sedmnáctého století, začala být krajka vytlačovaná z oděvů středních a nižších vrstev. To však netrvalo příliš dlouho a vznikla zde „*anglická krajka*“ která byla kombinací paličkované a šité krajky. Krajkou se v Anglii zdobily límce, kapesníčky, lemy šatů, bot a další části oděvů a oděvních doplňků. Buckinghamskou krajkou zde byla označována krajka s jemnou půdicí s květinami, ovocem, zeleninou, ptáky a jinými přírodními motivy. Později se krajka začala využívat například i na ložním prádle, dětském oděvu, nebo vějířích. Místo tradiční bílé se začala objevovat i černá hedvábná krajka, a Anglie dala později v devatenáctém století vzniknout i strojově vyráběné krajece.

[25]

Obrázek 17 Anglická krajka, 19st. [30]

3.1.7 Rusko

Do Ruska krajkářství zanesli Turci během jejich obsazování Balkánu, které probíhalo od přelomu 14. a 15. století. Nejstarší krajky se zde nacházejí v pravoslavných kostelích, jakožto výzdoba těchto objektů. V šestnáctém století se do Ruska začala dovážet z Anglie, Nizozemí a Itálie. V oblibě zde byly především drahé materiály a provedení samotné krajky už nebylo tak důležité. V sedmnáctém století se objevila i vlastní výroba krajek. Ta se začala uplatňovat při výzdobě interiérů, ale kupříkladu i ke zdobení kočárů a strojů pro koně. Nejčastějšími motivy místních krajek byly trojlístky a později i složitější květinové motivy. V průběhu osmnáctého století byla pro šlechtu vyčleněná kovová krajka a pro prostý lid pak krajka lněná a hedvábná. K výrobě krajky se začaly používat zelené a modré nitě v kombinaci se stříbrnými. Mezi nově využívané materiály přibyla bavlna. V devatenáctém století pak v ruském krajkářství ubylo barevnosti a typickou krajkou se stala krajka dvoubarevná s národními motivy ptáků, pávů, stromů, nebo dvouhlavé orlice. Nejčastěji byly na zdejší krajce používány vzory geometrické. Krajka se používala nejen jako ozdoba šatů, ale i ke zdobení čepic, šátků a dalších doplňků. [26]

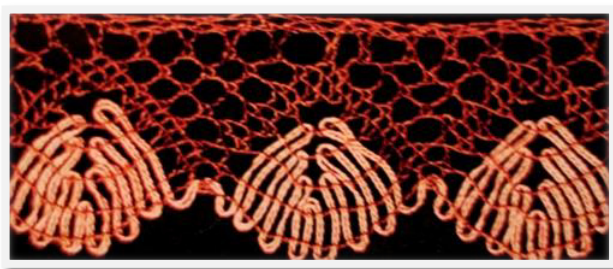
Obrázek 18 Ruská krajka, konec 18st. [25]

3.1.8 České země

Krajkářství se v českých zemích prvně objevilo v šestnáctém století a to díky velkému kulturnímu spojení českých zemí s Itálií. Technika paličkování byla velmi populární a na podporu tohoto řemesla zde vycházelo velké množství naučných knih a vzorníků. I v českých zemích byly často vydávány zákazy nošení krajek, ale ty na jejich výrobu neměly větší vliv.

Mezi první krajkářské středisko patří oblast Krušnohoří, kde se těžilo stříbro, díky čemuž měli místní obyvatelé vyšší životní úroveň. Mezi významná jména tehdejšího českého krajkářství patří Barbora Uttmannová, která měla velkou zásluhu na místním

rozvoji obchodu s paličkovanou krajkou a nejspíše i rozšíření nových cizích vzorů našem krajkářství. V Krušnohoří také vznikaly i krajkářské školy podporované panovnicí Marií Terezií (ta panovala v českých zemích v letech 1740-1780). Největší rozmach ruční paličkování zaznamenalo v devatenáctém století, kdy mu však k jeho konci začala konkurovat strojová výroba. Pro Krušnohoří byly od počátku typické především jemné valencienské vzory a později i krajky s použitím černých, zlatých či stříbrných přízí ve francouzském stylu nebo flanderské krajky s květinovými motivy. Tyto krajky se pak vyvážely nejen po celých Čechách, tak i do okolních evropských zemí a do Spojených států amerických.

Obrázek 19 Krušnohorská zlatá krajka, 19. st [25]

Oproti Krušnohoří se například na Šumavě krajkářství nešířilo tak rychle, a to především z důvodu menšího obydlení této oblasti. Lidé se zde navíc více zabývali a živilí jinými domácími pracemi. I tak zde vzniklo několik krajkářských center a to především díky vlivu z Německa. Zhotovovaly se zde převážně bruselské a valencienské krajky. Používala se bavlněná příze, koňské žíně a do krajek se vlétala také sláma, zlato a stříbro. V průběhu devatenáctého století se krajka využívala na ozdobu chodských krojů a měšťanských čepců, kde se uplatňovaly flanderské vzory.

V podhůří Orlických hor je počátek techniky paličkované krajky datován již do sedmnáctého století, kdy ji zde zavedla Magdalena Grambová pocházející z Flander. Zde se ve vzniklých krajkářských centrech vyráběla především jemná valencienská a bruselská krajka. Vyráběla se z tenkých bavlněných přízí a byla také silně škrobená. V devatenáctém století zde byla založená krajkářská škola a ve dvacátém století ve Vamberku muzeum krajek, které funguje dodnes.

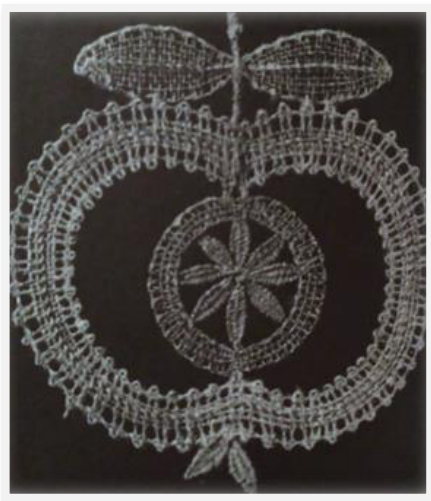
Na Moravě a ve Slezsku se výroba krajek příliš nerozšířila, krajky zde však byly běžně používány k ozdobení oděvů a byly sem tedy i dováženy. Krajky vyráběné na Moravě byly převážně barevné, v kombinaci se zlatou a stříbrnou, a paličkovaly se

z kopřivových přízí nebo surového hedvábí. Slezské krajky se často vyráběly z kovových přízí a bývaly páskové.

Pro Valašsko byla typická bílá pásková krajka, která se stáčela do různých vzorů a byla označována jako krajka zákrutová. Krajkou se zde zdobily například vínky pro nevěsty, kdy tyto krajky byly paličkovány ze stříbrných či zlatých přízí. Takto zdobeny byly i šátky, čepce, nebo lemy na velkých límcích.

Na Slovácku se vyráběly především valencienské krajky ze surového hedvábí a lnu se zlatými a stříbrnými nitěmi. Používaly se jako ozdoba šátků či lemů zástěr.

Ve dvacátém století se v tehdejším Československu projevovala snaha o oživení domácích řemesel, a to především z důvodu zlepšení ekonomiky horských a podhorských oblastí. V Praze tak byl obnoven Státní ústav školský pro domácí průmysl, který řídil i nově vzniklé krajkářské školy a kurzy. Vycházely i různé vzorníky a předlohy pro paličkování. Na konci dvacátého století byl ústav rozdělen na několik částí a později byl úplně zrušen. V chodu zůstala pouze Střední umělecká škola textilních řemesel, v níž je stále možnost vyučit se v rukodělných řemeslech. Ve čtyřicátých a padesátých letech dvacátého století byly založeny i další organizace věnující se rozvoji ručních řemesel, například Ústředí lidové a umělecké výroby, které se zasloužilo především o obnovu produkce krajky na Chodsku. Krajky byly zaměřené na dekoraci interiéru a jejich kvalita byla vysoká. Pracovaly zde výborné návrhářky, mezi které patří kupříkladu Luba Krejčí, Hana Králová, Ludmila Kaprasová, či Vlasta Wasserbauerová.

Obrázek 20 Zlaté jablíčko, Vlasta Wasserbauerová, rok 1982 [25]

Některé z nich byly navíc oceněny i na světových uměleckých fórech. V druhé polovině dvacátého století vzniklo na Podorlicku družstvo Vamberecké krajky, které vyrábělo především bižutérii a oděvní doplňky. Své produkty předvádělo i na výstavách v zahraničí a mimo tuzemský trh je i prodávalo. Na zahraničních výstavách se prezentovala i individuální tvorba a české krajky získaly ocenění například na Mezinárodní výstavě dekorativního umění v Paříži nebo Bruselu.

Jednu z těchto oceněných (konkrétně na soutěži v Paříži) prací můžeme vidět na obrázku 21. Autorkou práce s názvem „Sluníčko“ je Emilie Paličková.

Obrázek 21 Sluníčko - Emilie Paličková, rok 1925 [25]

Dnes je paličkovaná krajka zejména využívána k dekoraci interiérů, závěsů či obrazů a samozřejmě v neposlední řadě též jako módní doplněk. [26] [25]

3.2 Ruční paličkování

Ruční paličkování nabízí kromě vyhotovování velmi složitých vzorů, které je omezené pouze zručností a fantazií zhotovovatele, také paličkování obrazců či prostorových předmětů. Můžeme se tedy setkat nejen s paličkovanými šperky, ale třeba i klobouky.

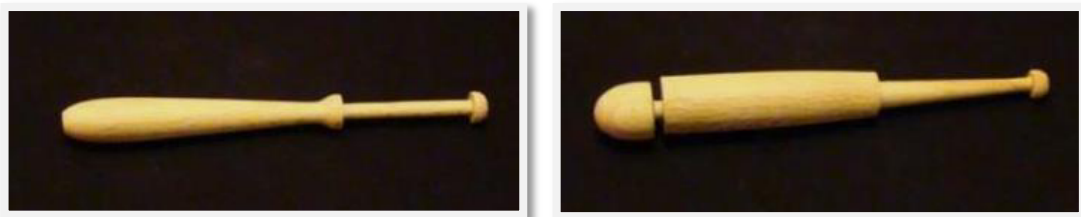

Obrázek 22 Paličkovaný klobouk s kabelkou [31]

3.2.1 Pomůcky používané pro ruční paličkování

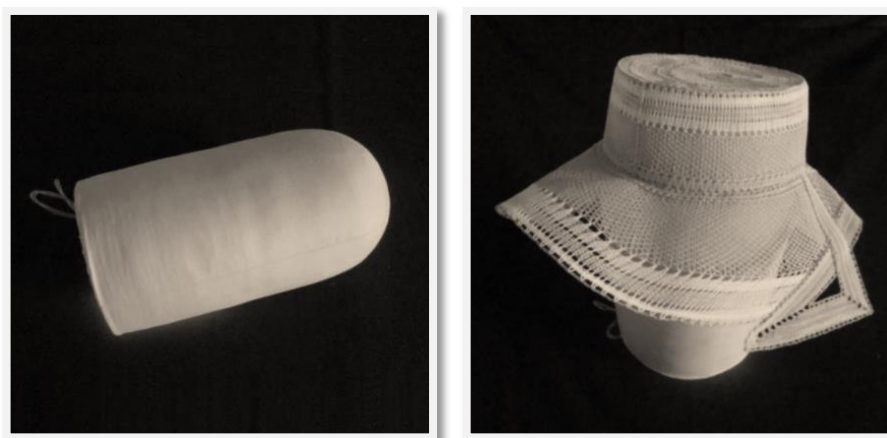
Zásoba příze je při tvorbě paličkované krajky uložena na jednotlivých paličkách, které jsou nejčastěji dřevěné, a mezi nejkvalitnější patří vyrobené ze švestkového dřeva. Můžeme se setkat s paličkami ozdobně vyřezávanými, malovanými, nebo jinak zkrášlenými, a to zejména u paliček starších, které se tímto zvelebovaly. [25] [32]

Používají se dva druhy paliček - s pláštěm a bez pláště. Na paličce bez pláště jsou příze navinuté v jejich horní části, na paličkách s pláštěm ve spodní části a jsou chráněné pláštěm proti ušpinění. Správný návin příze je pak důležitý proto, aby se nám příze v průběhu paličkování samovolně neodvívěla. [25] [32] [34]

Obrázek 23, 24 Zleva: palička bez pláště a palička s pláštěm [33]

Herdule, nebo také poduška, slouží jako podložka pro paličkování. Pomocí špendlíků je na herduli upevněná krajka tak, aby vazné body a kraje zůstávaly v průběhu výroby paličkové krajky na správném místě. Nejčastěji používané herdule mají válcovitý tvar. Délka válce odpovídá možné šířce krajky, délka krajky, kterou lze vyrobit je neomezená. Herdule však mohou mít i jiný tvar, a to podle zhotovovaného výrobku. Mezi takové patří například herdule pro tvorbu klobouku nebo ploché herdule, které jsou vhodné na paličkování obrázků nebo malých ubrusů. S odlišnými tvary herdulí se pak můžeme setkat v zahraničí, kde je jejich tvar spojen i s tradičními krajkami pro jednotlivé země. Pro výplň herdule se dnes používají zejména piliny, seno, či korek. Vrchní textilie tvoří pratelný povlak, zpravidla bavlněný. [25] [32] [35] [36]

Obrázek 25, 26 Herdule pro paličkování klobouku [37]

Podstavec, či stojánek musí vždy správně pasovat k herduli, je totiž důležité, aby se při práci nijak nehýbala. Stojánek může být buď nízký (takový můžeme postavit na stůl), nebo vysoký (který umístíme na zem). Nejčastěji bývají stojánky vyráběné ze dřeva.

[25] [32] [34]

Obrázek 27 Stojan na herduli [38]

Špendlíky se používají ideálně dlouhé a tenké. Volí se ideálně špendlíky bez hlavičky nebo se skleněnou hlavičkou. Nevhodné jsou špendlíky s plastovou barvenou hlavičkou, ty by pak mohly při tužení krajky zapouštět barvu.

[25] [26] [32]

Příze je nejčastěji volena bavlněná, dále pak může být lněná, směsovaná či hedvábná. Na zdobení krajek se používá různých efektních přízí, například zlatých, stříbných, nebo též dracounů.

[25] [32]

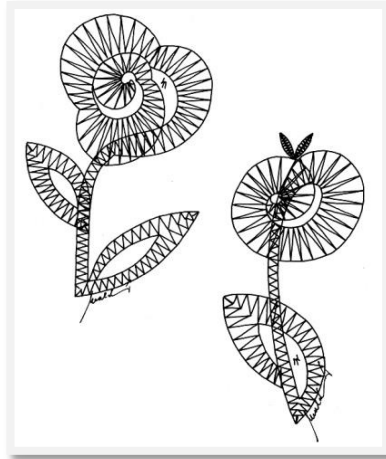
K fixaci krajky se používá propaření, a dle účelu použití následně škrobu, syntetického tužidla či krajkářského tužidla.

[32]

3.2.2 *Nákres krajky*

V technologii ručního paličkování se používá jako technický nákres krajky podvinek. Ten může - kromě tvaru krajky – také značit jak povedou jednotlivé příze v krajce, umístění pomocných špendlíků, a či vazby a použité v krajce. Podvinek je vhodné pokrývat průhledným papírem, abychom krajku nezašpinili od tiskařské barvy při jejím tužení.

[25] [26]

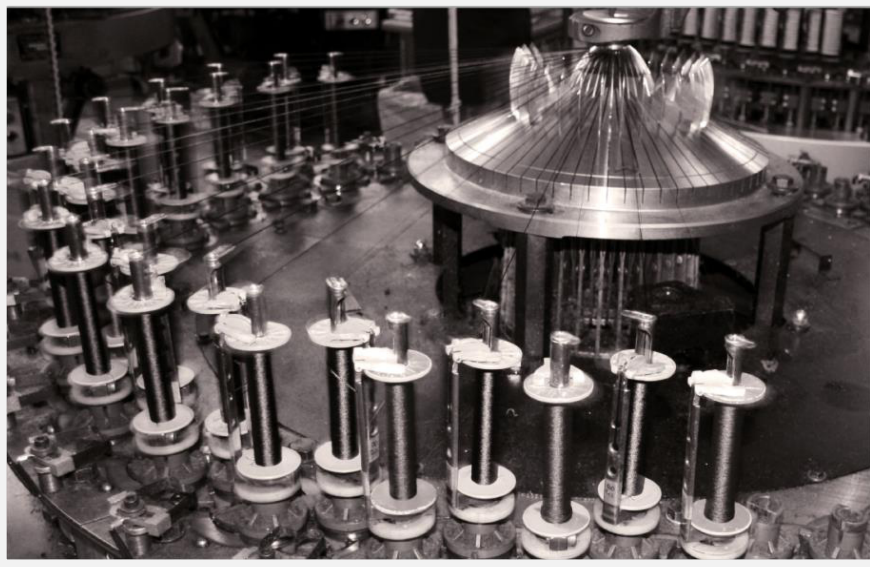
Obrázek 28 Podvinek [32]

Obrázek 29, 30 Zhotovená krajka dle podvinku, rubová strana krajky [32]

3.3 Strojové paličkování

Paličkování, podobně jako většina technik výroby plošných textilií, se neobešlo bez mechanizace. První stroje pro výrobu paličkované krajky byly vyráběny ke konci 19. století. Stroje pro výrobu paličkované krajky nabízejí na jedné straně její rychlé vyhotovení, avšak na druhé straně nemůže být dosaženo takového vzorování, jako při ručním paličkování. Každý stroj (a tedy i krajka, kterou na stroji budeme paličkovat) je omezen počtem paliček a také směrem vedení přízí. [39]

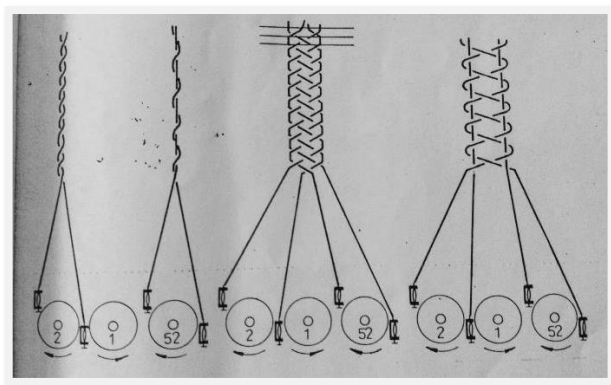
Obrázek 31 Paličkovací stroj japonské textilní společnosti „marusawa“ [40]

3.3.1 Paličkovací stroj

Stroj pro výrobu paličkované krajky napodobuje technologii ručního paličkování. Princip vytváření krajky je zde tedy také založen na točení (kroucení) a křížení párů či jednotlivých přízí. Směr točení je zde dán zákrutem příze a to tak, aby se při paličkování příze přikrcovala a tím vznikala pevnější a kvalitnější krajka. Křížením, které má opačný směr otáčení oproti točení, se krajka rozkrucuje. Při správném poměru (nejčastěji 3:1) točení a křížení se tak přikrucování a rozkrucování příze v průběhu výroby krajky vyrovná. Rozkrucování příze může být i úmyslné, pokud chceme získat plnější vzhled krajky, ubývá tím ale její pevnost. Překrucováním lze získat krajku, která bude mít pevnější omak, ale bude se krabatit. Příze používaná pro tvorbu paličkované krajky má nejčastěji skací zákrut S. Točení je pak tedy prováděno ve směru hodinových ručiček a křížení proti směru hodinových ručiček. [41]

K výrobě paličkované krajky jsou vhodné bavlněné skané příze, či hedvábí. Setkat se můžeme také se lněnou paličkovanou krajkou nebo například s bavlněnou krajkou zdobenou stříbrnými či zlatými přízemi.

Základní částí stroje pro výrobu paličkované krajky jsou paličky. Jejich množství, stejně jako při ručním paličkování, určuje možnost vzorování. Jejich počet je dán konstrukcí stroje, může to být od 36 až po 136 paliček, vždy musí jít o počet dělitelný čtyřmi. Konstrukcí stroje je také dáno, v jaké vzdálenosti od sebe jednotlivé paličky jsou. Podle této rozteče pak určujeme, jak jemnou krajku můžeme na konkrétním stroji paličkovat. Stejně jako u paliček pro ruční paličkování mají paličky na stroji ve své horní části uloženou zásobu příze. Ve spodní části paliček se nachází patka, zajišťující jejich pohyb pomocí křídlových kol. Jednotlivé paličky se na stroji pohybují v dráhách křídlových kol. Na každou paličku připadá jedno dvoukřídlo kolo a na stroji je celkově sudý počet těchto kol, což souvisí s dvoufázovým otáčením křídlových kol. Nejprve se otáčí lichá křídlová kola, čímž dochází ke křížení přízí, a v druhé fázi se otáčí kola sudá. Obě fáze pak tvoří jednu obrátku stroje. To, jakou dráhu paličky vykonají, určuje žakárové zařízení stroje. Mezi dva základní typy žakárového zařízení řadíme spojkový typ hnacího mechanismu, kde se pohybuje křídlové kolo pomocí spojky, nebo žabkový pohon, který naopak ovládá činnost jednotlivých paliček. [39] [41]

Obrázek 32 Znárodnění pohybu paliček a otáčení křídlových kol [41]

Napětí přízí se určuje napínačem přízí (pružinkami) v každé paličce zvlášť a to s ohledem na to, jakou cestou procházejí příze v konkrétní krajce. Pro paličky, které tvoří pomyslnou osnovu krajky a pohybují se převážně okolo jednoho křídlového kola, volíme silnější pružinku. Naopak u paliček, které obíhají okolo více kol a vytvářejí tedy útek, používáme slabších pružinek. Silné pružinky také používáme na okrajové paličky za účelem vytvoření pevného kraje krajky. [41]

Pro výsledný vzhled krajky je důležitý také přírazový mechanismus. Tento mechanismus přiráží překřížené příze pomocí plochých nožů. Nože jsou umístěny mezi křídlovými koly a sběračem, po otočení lichých křídlových kol je přiráženo lichými noži, které zůstávají u sběračů do doby, než po otočení sudých kol přirazí překřížené nitě ke sběrači sudé nože. Liché nože se pak vracejí mezi křídlová kola. [39]

Hotová krajka je otvorem ve středu vodící dráhy odtahována ve formě hadice po povrchu trubky, která udržuje šíři krajky. Následně je pak odváděna válečkovým zařízením. Výsledným produktem po vyparání spojovacích nití, které v průběhu výroby krajky spojují její kraje a vytvářejí tak hadici, je plochá textilie. [39]

Obrázek 33 Detail odtahového zařízení stroje Karl Mayer [42]

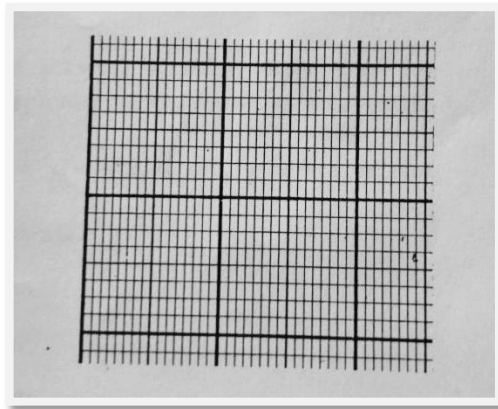

Obrázek 34 Paličkovací stroj Karl Mayer [42]

3.3.2 Technický výkres strojově paličkové krajky

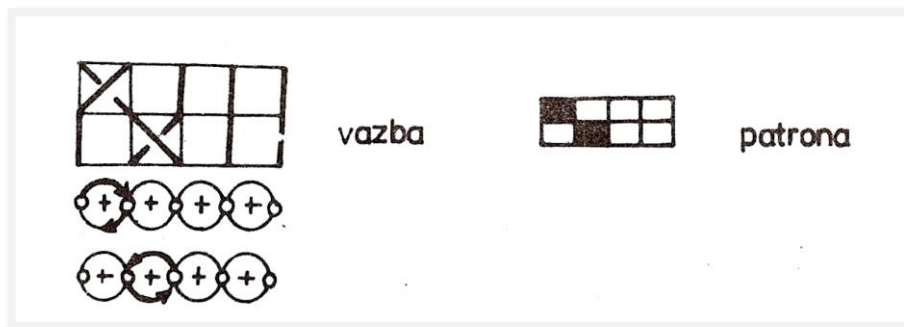
Základním vazným bodem paličkové krajky je točení či křížení přízí. To vzniká otočením křídlového kola o 180° , a tedy výměnou místa paliček. [39]

Pro zakreslování těchto vazných bodů používáme čtverečkovaný papír. Ideálním papírem je kartarigát, který je rozdělen silnými čarami na čtverce, které jsou dále děleny slabší čarou na 4 stejné díly. Ty jsou dále nejslabšími čarami děleny na obdélníky. Dělení těchto obdélníků je v jednom čtverci nejlépe v poměru 8:20.

Obrázek 35 Ukázka kartarigátu [41]

Široké mezery znázorňují jednotlivá křídlová kola a jejich počet ve výkrese tedy odpovídá počtu paliček stroje. Jedna svislá mezera pak tedy odpovídá jedné polovině obrátky stroje a dvě svislé mezery jedné celé obrátce stroje. Jeden vazný bod odpovídá jedné mezeře a je značen zaplněným obdélníkem nebo křížkem. Točení vždy díky sudému dělení obdélníků odpovídá mezeře v levém spodním rohu a křížení pak druhé mezeře od svislé a vodorovné silné čáry. [41]

Obrázek 36 Zleva: Znázornění točení a křížení přízí, a tedy otočení křídlových kol, zakreslení těchto úkonů v patroně

[39]

4. Základní vazby a pojmy

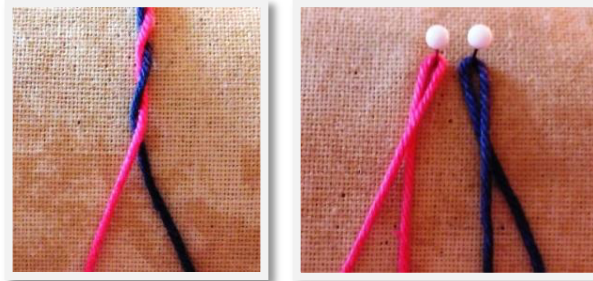
Pro paličkovanou krajkou platí stejně jako pro všechny plošné textilie to, že je z větší části vyhotovená pomocí několika vazeb - tedy postupů vzájemného provázání přízí - které můžeme nazývat základními. V návaznosti na to pro lepší orientaci v technologii vysvětlíme i několik základních pojmů.

Nejprve si popíšeme vazby používané v ručně paličkovaných krajkách, a poté v krajkách zhotovovaných strojově. Tyto vazby pro strojové paličkovaní jsou odvozené právě z technologie ručního paličkovaní.

4.1 Základní vazby a pojmy používané v ručně paličkované krajce

- Kroucení

K vytvoření tohoto prvku potřebujeme dvě paličky – tedy jeden pár paliček. Postupujeme tak, že přehazujeme pravou paličku přes paličku levou.

Obrázek 37 Kroucení jednoho páru paliček (zdroj: vlastní)

Obrázek 38 Kroucení dvou párů paliček (zdroj: vlastní)

- Křížení

Zde je potřeba dvou párů paliček. Postupujeme přehozením druhé paličky přes třetí paličku.

Obrázek 39 Křížení (zdroj: vlastní)

- Vodivý pár

Jedná se o pár paliček, který krajkou prochází tak, že vytváří útek – tedy příčně.

- Kraj

V případě krajů se kromě těch zdobných, setkáváme se dvěma základními, a to krajem na očka a krajem za dva páry.

Kraj za dva páry je tvořen tak, že vodivý pár je jedenkrát kroucený a s krajovým párem je poté provázán plátýnkem. Vodivý i krajový pár pak znovu kroutime. Špendlík je nyní

umístěn před krajovým párem. Pár krajový se zde střídá s párem vodivým, pokud tedy používáme barevné příze, je možno využít obtáčeného pláténka.

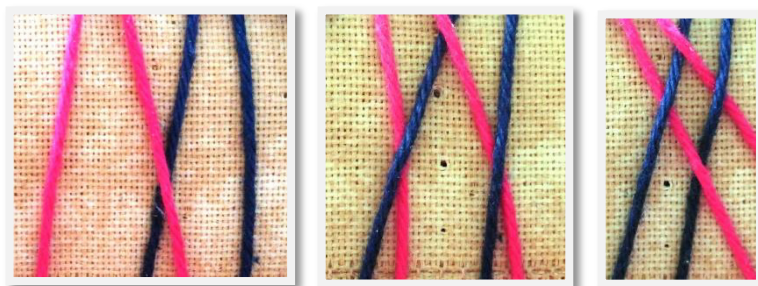
Kraj na očka vzniká tím, že vodivý pár kroučíme (minimálně jedenkrát) a okolo špendlíku umístěného za posledním svislým párem jej pak vedeme zpět.

Obrázek 40 Shora: Kraj za dva páry, kraj na očka (zdroj: vlastní)

- Řetízek

Tato vazba spočívá v křížení a kroucení (můžeme se setkat také s pojmem točení) dvou párů paliček. Nejprve paličky křížíme a následně kroučíme první paličkou se druhou a tou třetí pak s paličkou čtvrtou.

Obrázek 41, 42, 43 Tvorba řetízku (zdroj: vlastní)

Obrázek 44 Řetízek (zdroj: vlastní)

- Pláténko

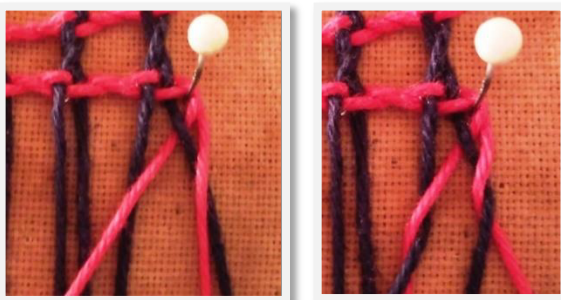
Název této vazby napovídá jejímu vzhledu. Vzniká zde tedy stejné provázání přízí jako u plátnové vazby používané v tkaných plošných textiliích. Nejprve zde dva páry paliček křížíme, poté jimi kroutíme (stejně jako o řetízku). Poté paličky znovu křížíme.

Obrázek 45 Pláténko (zdroj: vlastní)

- Obtáčené pláténko

Začínáme stejně jako u klasického pláténka křížením druhé a třetí paličky. Následně kroutíme první s druhou a třetí se čtvrtou paličkou, avšak s tím rozdílem, že toto kroucení zopakujeme. Závěr je stejný jako u klasického pláténka, tedy křížení druhé a třetí paličky. Výhodou obtáčeného pláténka je změna směru (vrácení se) vodivého páru.

Obrázek 46, 47 Tvorba obtáčeného pláténka (zdroj: vlastní)

Obrázek 48 Obtáčené pláténko (zdroj: vlastní)

- Polohod

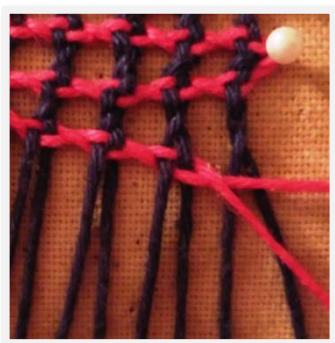
Jak napovídá název, jedná se v podstatě o polovinu pláténka. Prvním krokem je tedy křížení a poté kroucení.

Obrázek 49 Polohod (zdroj: vlastní)

- Kroucené páry

Opět vycházíme z pláténka. Tato vazba vzniká tak, že vodorovné i svislé páry paliček vždy jedenkrát kroutneme před vytvořením samotného pláténka.

Obrázek 50 Tvorba kroucených párů (zdroj: vlastní)

Obrázek 51 Kroucené páry (zdroj: vlastní)

Kroucení obou párů paliček však není podmínkou. Například lze kroutit pouze vodorovné páry paliček a vytvořit tak větší rozestupy mezi svislými páry. Počtem kroucení pak

určujeme, jak velké rozestupy mezi vodičnými a svislými páry paliček ve vzniklé mřížce budou. Často se můžeme setkat s dvojitým kroucením vodičného páru paliček v kraji krajky, čímž se vytvoří její pevný a zároveň ozdobný okraj.

- Půdice

Půdice je základní výplň plochy krajky. V kombinaci s různými vazbami pak tvoří podklad různých motivů. Páry paliček jsou zde vedeny diagonálně a půdice tedy nemá vodičný pár.

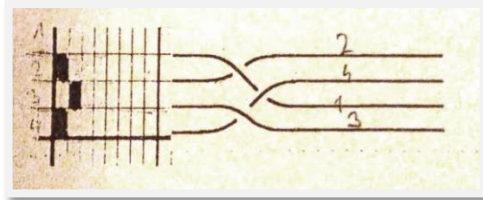
Obrázek 52 Dírková půdice s obtahovačkou (zdroj: vlastní)

[25] [32] [43]

4.2 Základní vazby a pojmy používané v strojově paličkované krajce

- Polohod

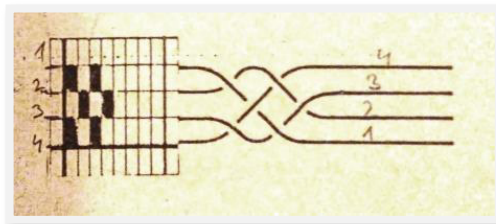
Ve strojově vyráběné krajce vzniká stejně jako u ručního paličkování polohod křížením a točením dvou párů paliček.

Obrázek 53 Polohod (Zleva: zakreslení vazby, provázání přízí ve vazbě) [41]

- Celý hod

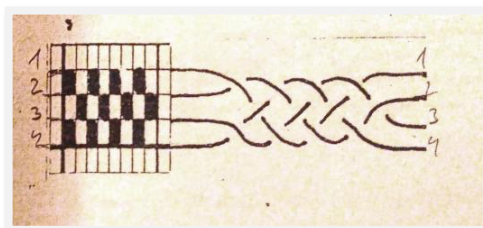
Celý hod je, jak napovídá název, tvořen dvěma polohody. Dochází zde ke křížení obou párů přízí.

Obrázek 54 Celý hod [41]

- Hod podvojný

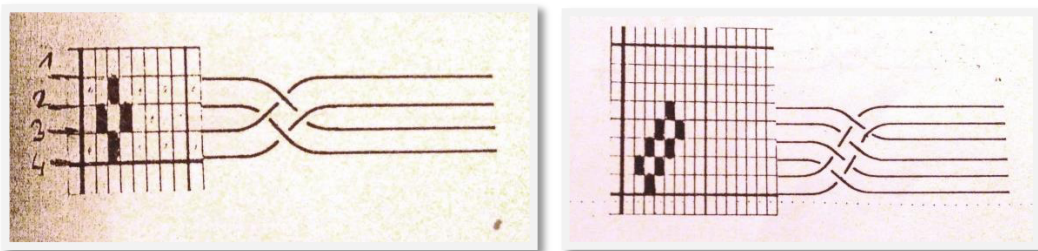
Podvojný hod vzniká dvěma celými hody. Jednotlivé příze se zde vracejí do původního postavení. V případě většího počtu opakujících se celých hodů či polohodů můžeme hovořit o řetízku, který známe již z technologie ručního paličkování.

Obrázek 55 Hod podvojný [41]

- Křížení párů

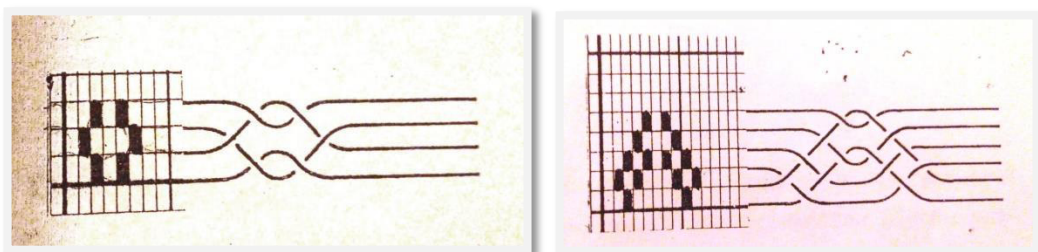
Páry přízí zde vedeme diagonálně a vzniká zde plátňová vazba, kterou vidíme i u ručně paličkované krajky.

Obrázek 56, 57 Křížení párů [41]

- Zaklesnutí párů

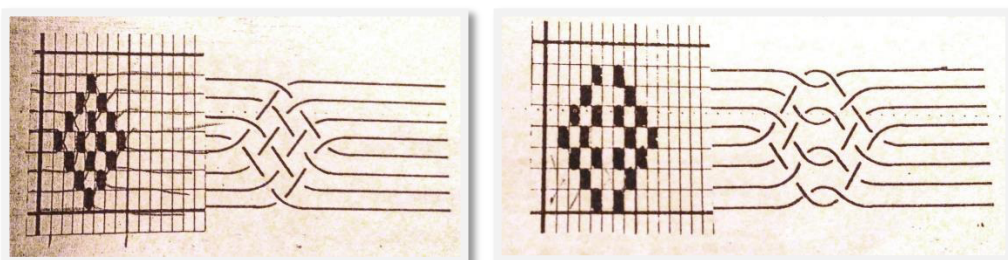
Zaklesnutí párů odpovídá obtáčenému pláténku a využíváme jej také pro navrácení páry přízí do původního postavení. Zde se však nemusí jednat jen o odlišné příze, ale také o jejich různé napětí.

Obrázek 58, 59 Zaklesnutí párů [41]

- Křížení dvou párů se dvěma páry

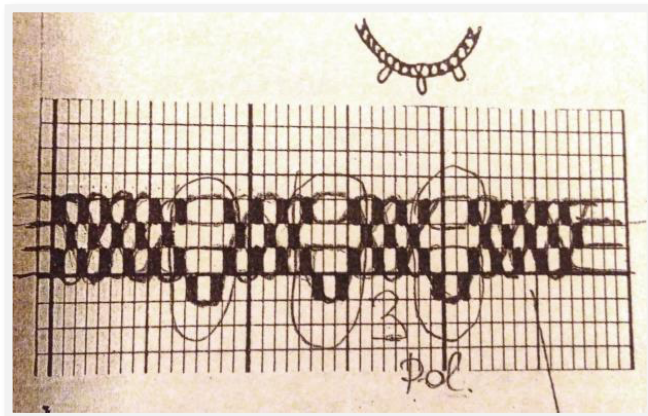
Podobně jako u dvojitého pláténku zde křížíme druhý a třetí pár, následně první s druhým a třetí se čtvrtým a nakonec znovu druhý se třetím párem. Můžeme však použít i variantu s využitím točení párů ve středu křížení.

Obrázek 60, 61 Křížení dvou párů se dvěma páry [41]

- Jednoduché pikotky

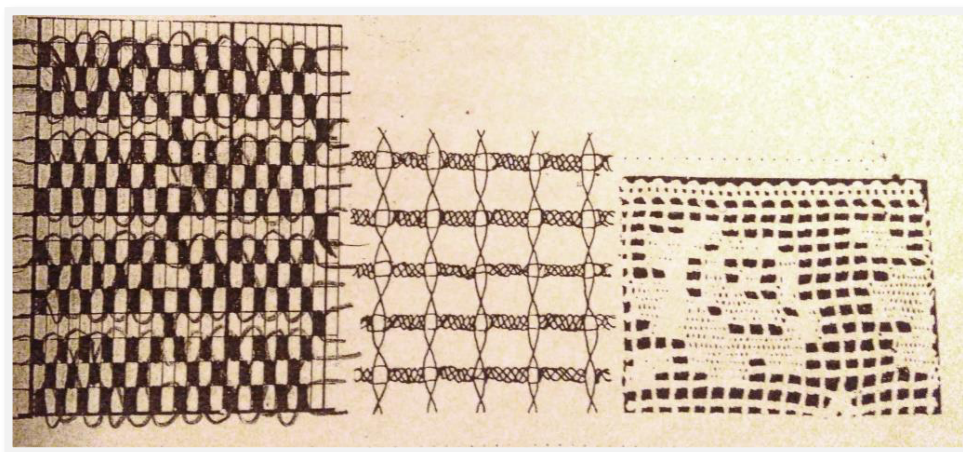
Používají se v kombinaci s řetízky k ozdobení krajky na jejích krajích nebo uvnitř krajky.

Obrázek 62 Jednoduché pikotky [41]

- Vazba filetová

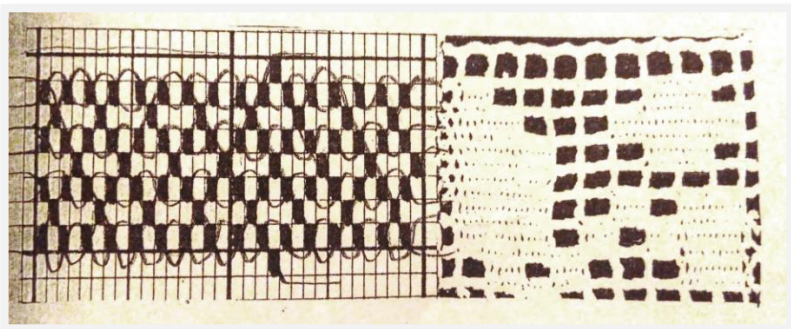
Vytváří čtvercovou mřížku a je tvořena řetízky, spojenými polohody. Patří mezi nejčastěji používané vazby.

Obrázek 63 Filetová vazba, s ukázkou vazby v krajce [41]

- Filetová výplň

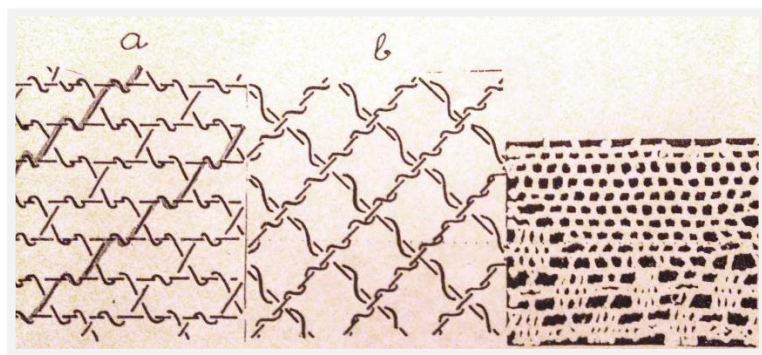
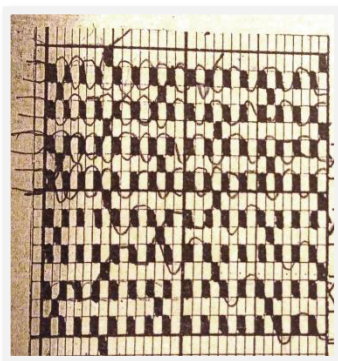
Střídavě řazenými polohody zde vzniká hustě provázaná vazba. Využívá se k vykreslování motivů.

Obrázek 64 Filetová výplň [41]

- Vazba tylová

K tvorbě této vazby využíváme dvou točení mezi polohody, které jsou řazené přesazeně. Výsledný tvar vzniklých oček může být buď šestiúhelný, nebo kosočtvercový. To je ovlivněno napětím jednotlivých přízí.

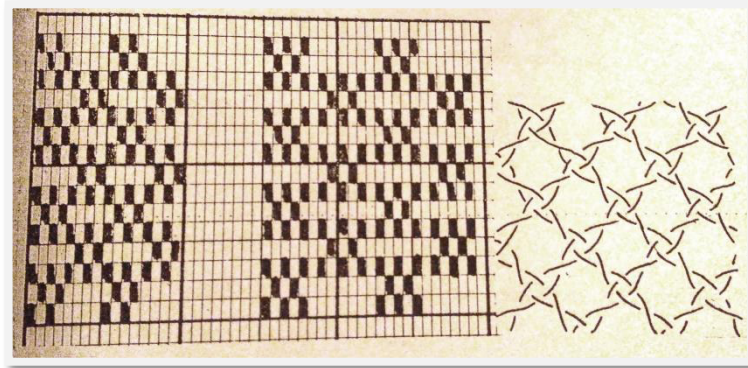

Obrázek 65 Vazba tylová [41]

Obrázek 66 Vazba tylová, ukázka vlivu napětí přízí [41]

- Vazba toršonová

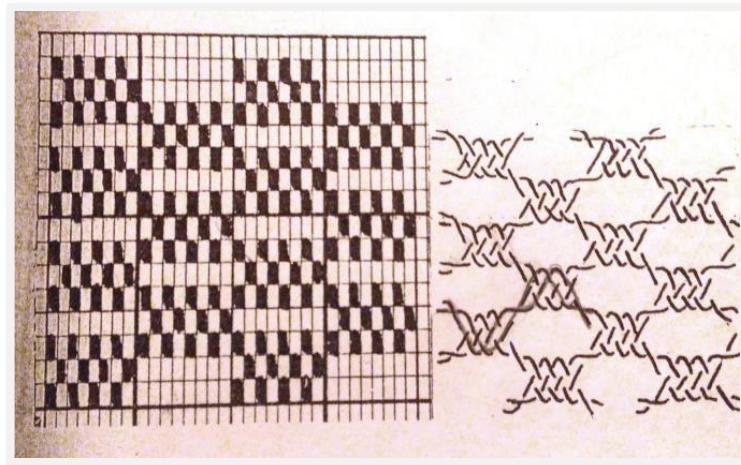
Při použití přesazeně řazených celých hodů vzniká vazba toršonová. Tuto vazbu je možné zesílit točením mezi celými hody.

Obrázek 67 Vazba toršonová [41]

- Vazba bruselského tylu

Vazba bruselského tylu vzniká přesazováním podvojných hodů.

Obrázek 68 Vazba bruselského tylu [41]

[41]

5. Společnost Topak s r.o.

Společnost Topak sídlí v obci Drnovice. Předmětem její činnosti je výroba krajek, vsadek, ubrusů, záclon. Této činnosti se společnost věnuje již přes 100 let a díky své dlouhodobé tradici a know-how si získala místo i na zahraničním trhu. Společnost tak krajky vyváží nejen po Evropě, ale i do Spojených států, Kanady, Jižní Ameriky a na blízký a střední východ.

První stroje na výrobu paličkované krajky se nacházely od roku 1908 v Letovicích. Z počátečních padesáti se do roku 1925 jejich počet zvýšil na čtyři sta třicet, a společnost, tehdy fungující pod názvem M. Faber & Co., se tak stala jednou z největších společností v Evropě, věnujících se zhotovování krajek. Během 30. let 20. stol. však klesl odbyt a část zaměstnanců byla i v návaznosti na válečnou hrozbu převedena do zbrojní výroby společnosti M. Faber & Co. Po válce byla továrna znárodněna a vznikl národní podnik Tylex, kterému byla přidělena i továrna v nedalekých Drnovicích.

Do továrny v Drnovicích se výroba paličkovaných krajek přestěhovala roku 1948. Přesunula se sem výroba z celé republiky a to převážně pak ze severního a východního pohraničí Čech. Od následujícího roku, tedy od roku 1949, je plně v provozu továrna, která je postupně modernizována. [44]

Obrázek 69 Historická fotografie továrny v Drnovicích [44]

6. Inspirace

Pokud by se mě někdo zeptal, která stavba v Praze je mou nejoblíbenější, mou odpovědí by bylo, že touto stavbou je Obecní dům. Výjimečná je především zdobnost této budovy, která je bohatá, ornamentální, ale je zároveň jemná, vkusná a elegantní. Tato budova byla vystavěna v secesním slohu, jehož styl dokonale reprezentuje a charakterizuje.

Obrázek 70: Obecní dům, rok 1914 [45]

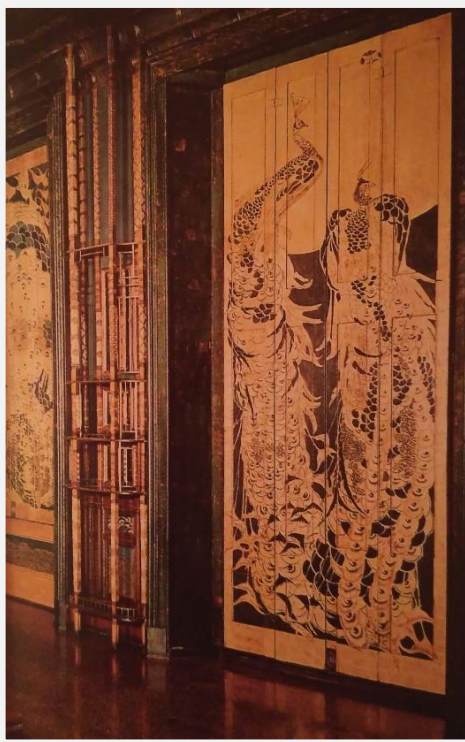
Častým motivem secesních děl byl páv. Jeho ocas z pavích per umožňoval umělcům bohatou ornamentální stylizaci. Na dílech se též můžeme setkat pouze s vyobrazením pavích ok, které budou také hlavním tématem mých návrhů.

Obrázek71 Secesní paraván, ručně vyšíváné hedvábí, přibližně rok 1900 [46]

Obrázek 72 Skleněné předměty od L. C. Tiffanyho [47]

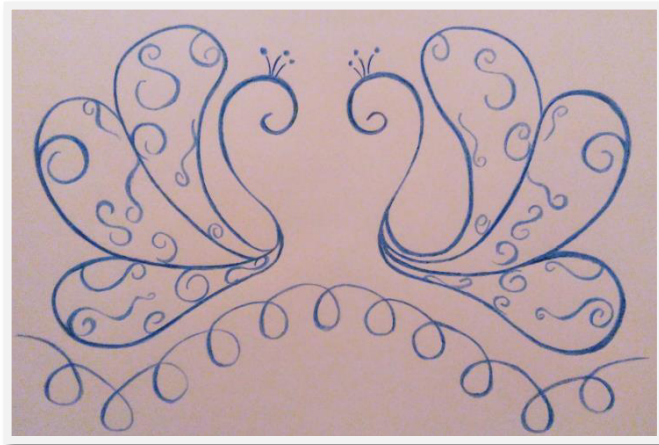

Obrázek 73 Zlatí pávi z pokoje McNeila Whistlera [47]

7. Tvorba návrhu krajky

Návrh krajky pro strojní paličkování se odvíjí od možností stroje. První pravidlo, kterým je potřeba se řídit je, že příze v krajce může procházet jen směrem vpřed a diagonálně. Příze se tedy nemůže v krajce vracet zpět, či být vedena kolmo do stran. Další potřebnou informací je počet paliček stroje, a tedy možná šíře krajky.

Vzhled krajky je pak ovlivněn zvoleným napětím přízí, a volbou použitého materiálu a jemnosti příze.

Obrázek 74 Návrh – pávi (zdroj: vlastní)

Jedním z mých prvních návrhů byl i tento páv, který by byl zpracovatelný technologií ručního paličkování, nikoliv však strojního, který neumožňuje takové vedení přízí. Některé další nepoužité návrhy, které nedopovídaly dané technologii, jsou uvedené v příloze této práce.

7.1 Návrh krajky

Prvním návrhem, který jsem následně zakreslila, bylo propojení pavích ok a rostlinného motivu, díky němuž jsem dosáhla propojeného opakování vzoru.

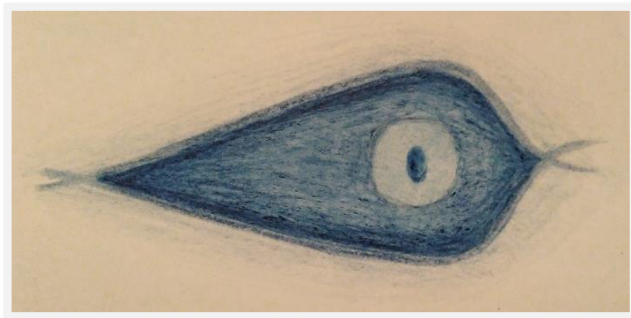
Obrázek 75 Návrh krajky č. 1 (zdroj: vlastní)

V tomto vzoru jsem pracovala s kompozicí tří pavích ok, z nichž jsou dvě dominantní. Jedno malé paví oko je pak vyobrazeno ve středu vzoru, čímž je snížena i šíře krajky.

Obrázek 76 Návrh krajky č. 2 (zdroj: vlastní)

Motiv pavího oka jsem se také pokusila znázornit metodou odlišně barevné příze.

Obrázek 77 Návrh krajky č. 3 (zdroj: vlastní)

Zde je návrh krajky, který byl vybrán k úplnému konečnému zhotovení. V této krajece jsem navrhla ozdobný kraj a jemná, pravidelně se po délce krajky opakující, paví očka.

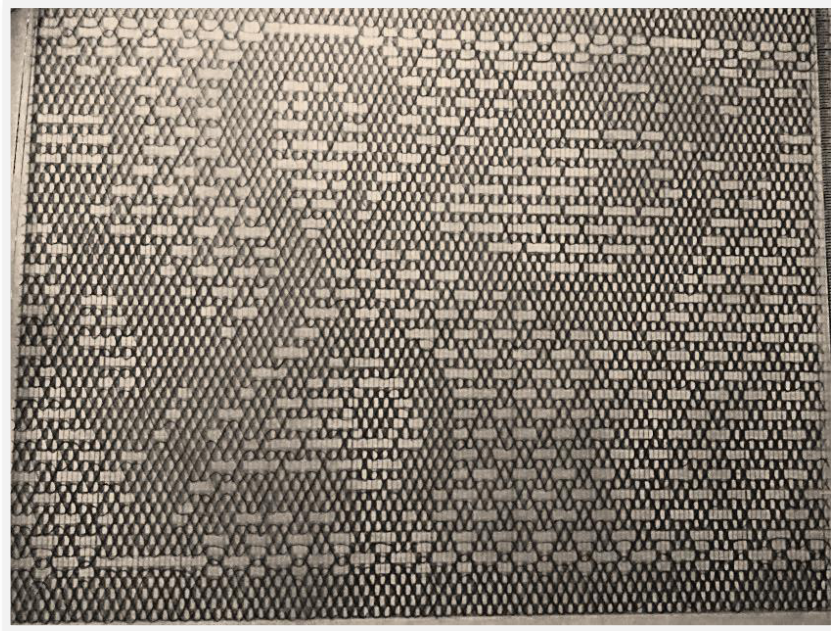
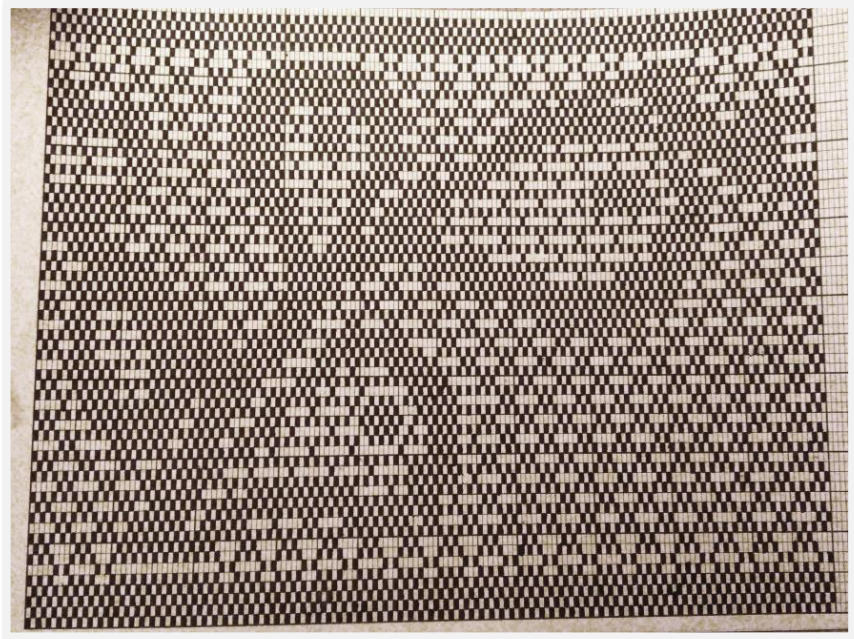

Obrázek 78 Návrh krajky č. 4 (zdroj: vlastní)

Dalším krokem vedoucím k vlastní realizaci krajky je překreslení návrhu krajky vhodně zvolenými vazbami. Je důležité také dbát na to, aby především krajové příze, které jsou více napnuté, byly vedeny v kraji krajky.

7.2 Technický výkres krajky

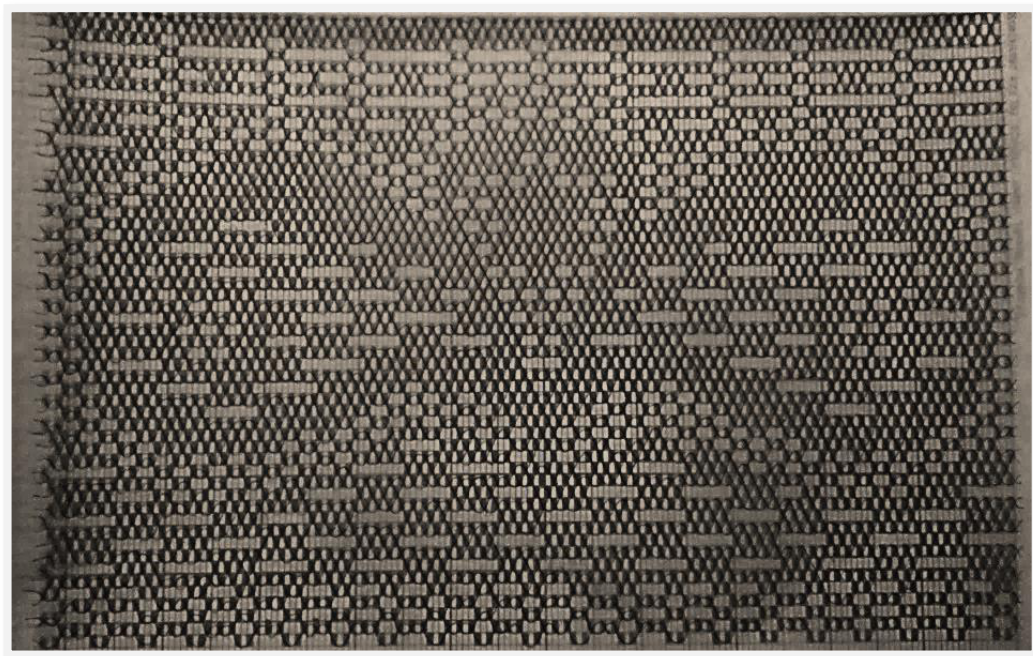
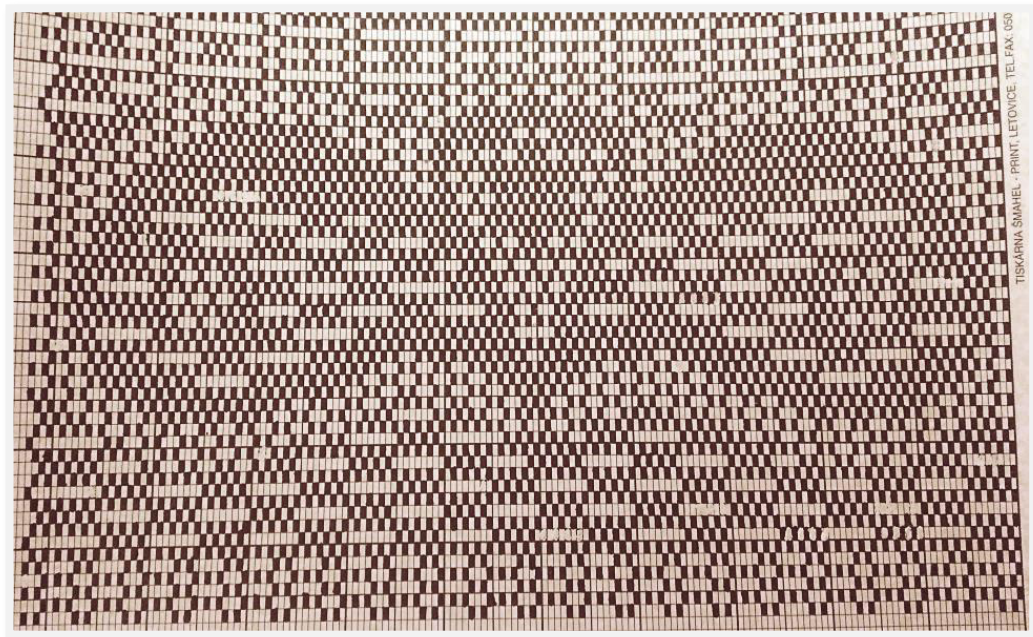
V prvním návrhu jsem pro technický výkres využila v půdě krajky filetovou vazbu, a pro vykreslení vzoru filetovou výplň. Vně pavích ok je pak pro zjemnění vzoru použita tylová vazba.

Obrázek 79 Technický výkres krajky pro návrh č. 1 (zdroj: vlastní)

Obrázek 80 Technický výkres s provázáním přízí v krajce pro návrh č. 1 (zdroj: vlastní)

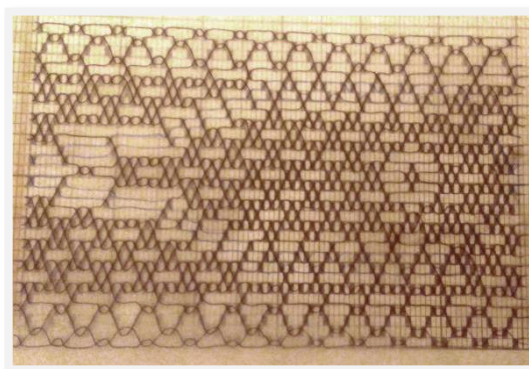
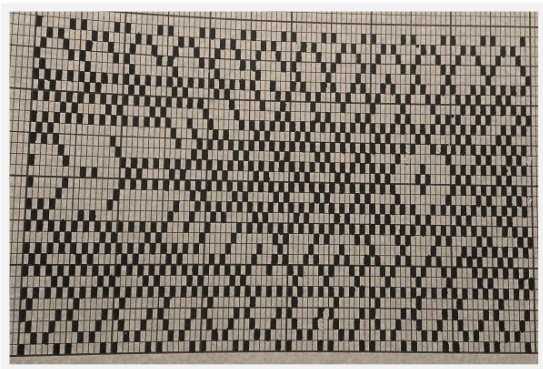
Ve druhém návrhu je vzor vykreslen jednoduchými celými hody a filetovou výplní. V půdě krajky je použitý bruselský tyl. Vzor je od půdy pak pro jeho celkové zvýraznění ozdobně oddělen vlastní vazbou.

Obrázek 81 Technický výkres krajky pro návrh č. 2 (zdroj: vlastní)

Obrázek 82 Technický výkres s provázáním přízí v krajce pro návrh č. 2 (zdroj: vlastní)

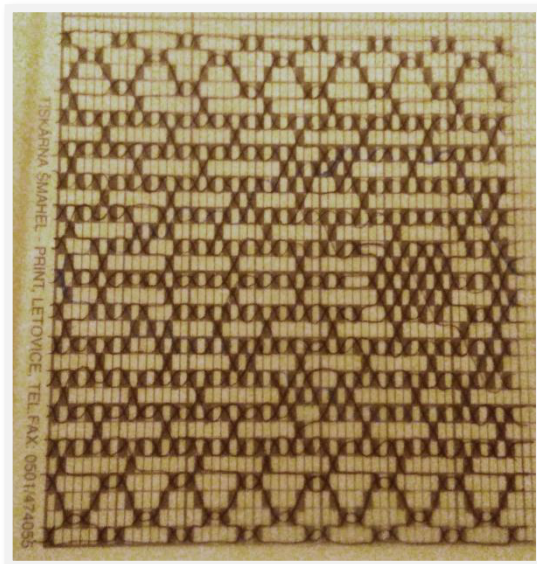
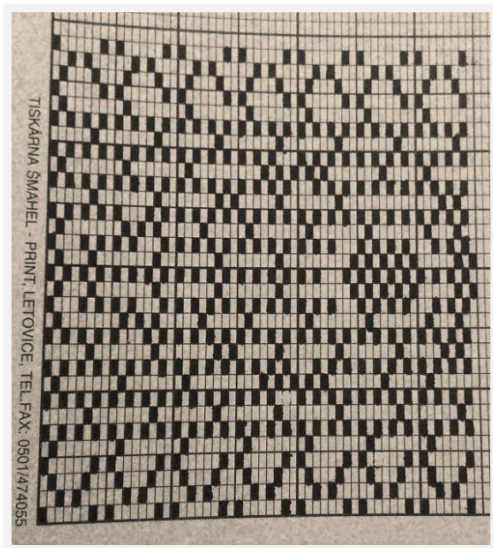
Pro další návrh, na němž je odlišně použita barevná příze, je v půdě krajky zvolena toršonová vazba. Příze, utvářející půdu krajky, jsou v místech setkání s odlišně barevnými přízemi vedeny diagonálně tak, aby nebylo ovlivněné barevné vykreslení vzoru.

Obrázek 83 Technický výkres krajky pro návrh č. 3a (zdroj: vlastní)

Obrázek 84 Technický výkres s provázáním přízí v krajce pro návrh č. 3a (zdroj: vlastní)

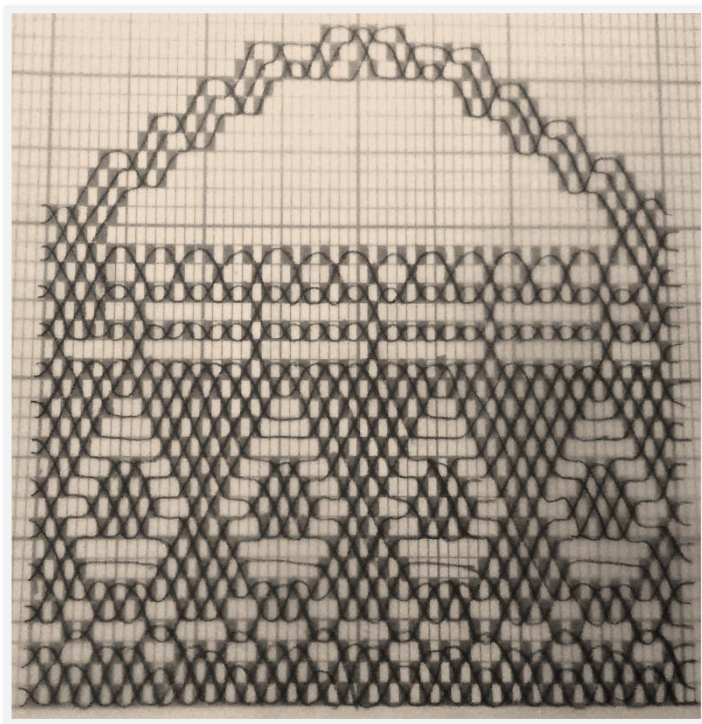
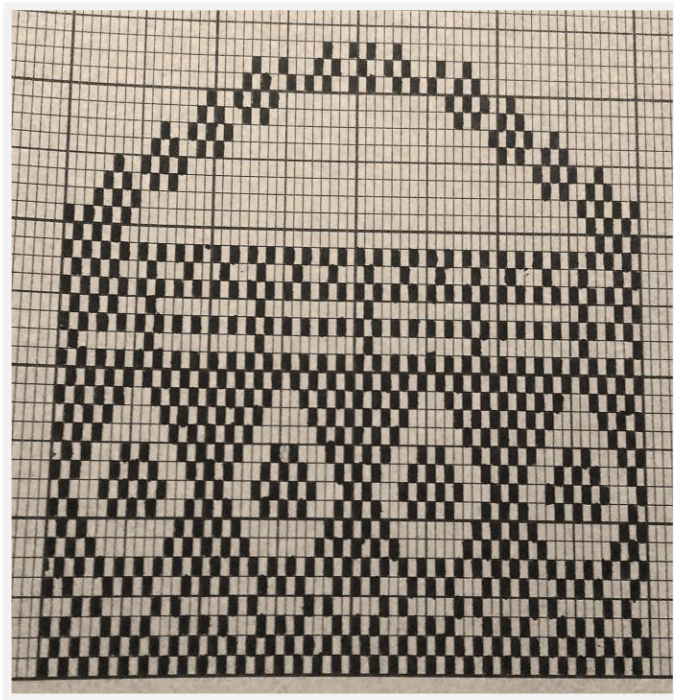
Ve druhé variantě tohoto návrhu je použita jen jedna barevná příze, půdu krajky tvoří tylová vazba.

Obrázek 85 Technický výkres krajky pro návrh č. 3b (zdroj: vlastní)

Obrázek 86 Technický výkres s provázáním přízí v krajce pro návrh č. 3b (zdroj: vlastní)

V posledním a tedy konečném návrhu je znovu využito celých hodů, které zde však tvoří půdu vzoru. Vzor je zde od půdy krajky oddělen ažurou. Hlavním zdobným prvkem je zde obloučkový kraj.

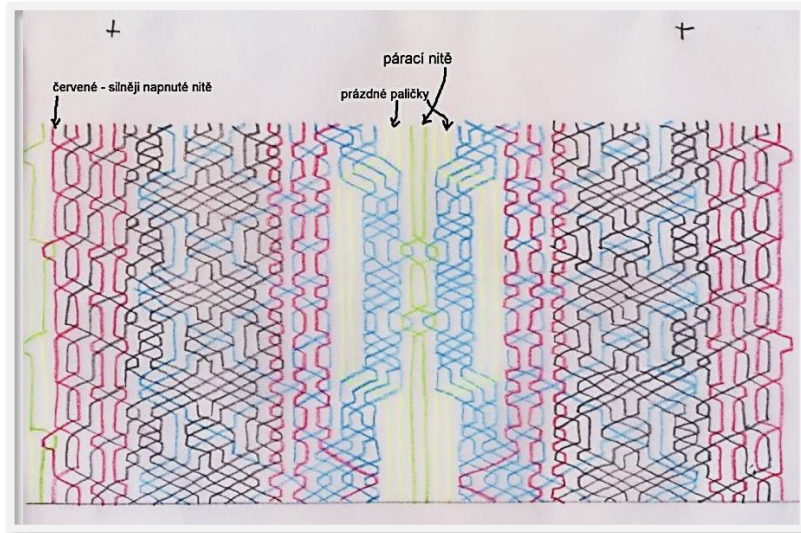

Obrázek 87 Technický výkres krajky pro návrh č. 4 (zdroj: vlastní)

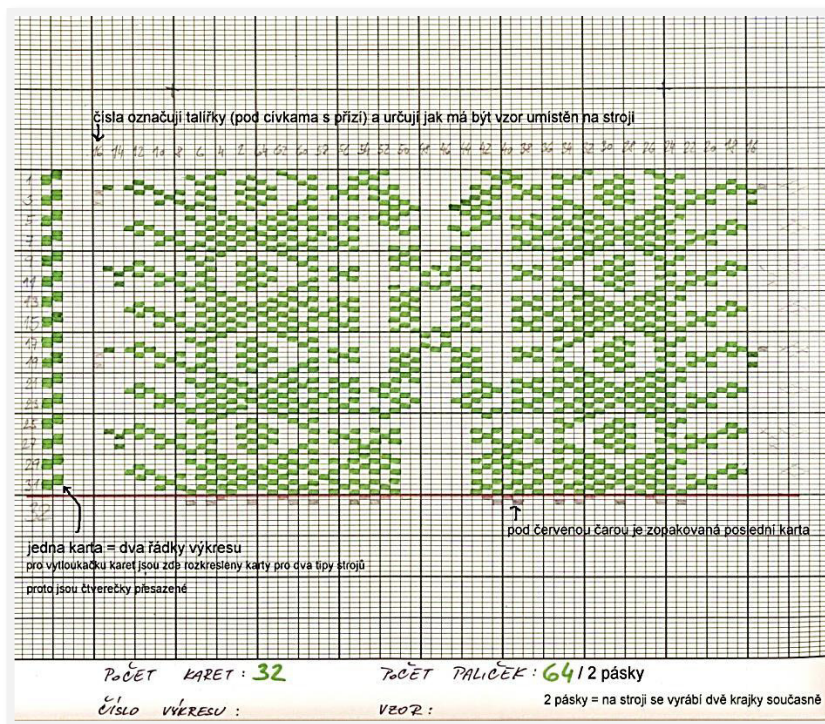
Obrázek 88 Technický výkres s provázáním přízí v krajce pro návrh č. 4 (zdroj: vlastní)

8. Realizace krajky

Samotná realizace krajky byla provedena společností Topak, Mnou vytvořený technický výkres byl především na jeho kraji upraven tak, aby byl zlepšen vzhled krajky. Upravený byl také zdobný obloučkový kraj, který byl zjemněn.

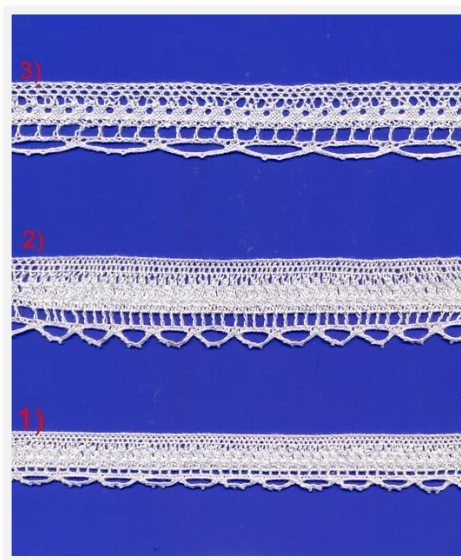
Obrázek 89 Znárodnění protažení nití v krajce (zdroj: vlastní)

Obrázek 90 Výkres pro výrobu krajky s popiskami (zdroj: vlastní)

Pro vyhotovení krajky byla zvolena mykaná bavlněná příze s jemností 50 tex, a zákrutem Z490 x 2 S550.

Následně byly zhotoveny tyto tři varianty krajky, s různým napětím přízí, které ovlivnilo jejich vzhled. Varianta č. 3 byla zvolena pro další úpravy.

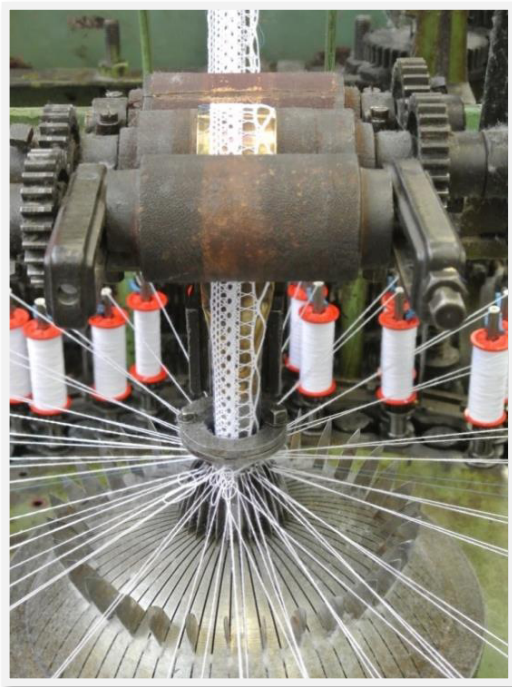

Obrázek 91 Varianty krajky s různým napětím přízí (zdroj: vlastní)

Pro výslednou krajku pak platí technická norma dodaná společností Topak uvedená v tabulce níže:

Tabulka 1 :

Výkres č.:	9469	Vzor č.:	75626_06000	Barva:	bilá
Název výrobku:	Paličkovaná krajka				
Počet paliček:	64	Datum vzorování:			
Počet pásků:	2	Stroj čís. / výrobce:		64/20 Reissinger	
Počet karet:	32	Normál/obrácený:		obrácený	
Délka střídy (mm/1 střída):	30	Typ žakáru:		Reiss./ 1 díl	
Šířka krajky (mm):	29	Průměr šálku (mm):			
Váha vzoru (g/m):	0,42	Průměr trnu (mm):			
Výkon vzoru (m/směna)		Vzoroval:		Karel Blaha	
Výkon stroje (m/směna)					
Váha pérek (g):	Počet (ks)	Barva klapky	Materiál	číslo cívky	
			50tex x 2	bilá	
Vytahovací (g):	3		POP		
Prázdné (ks):					

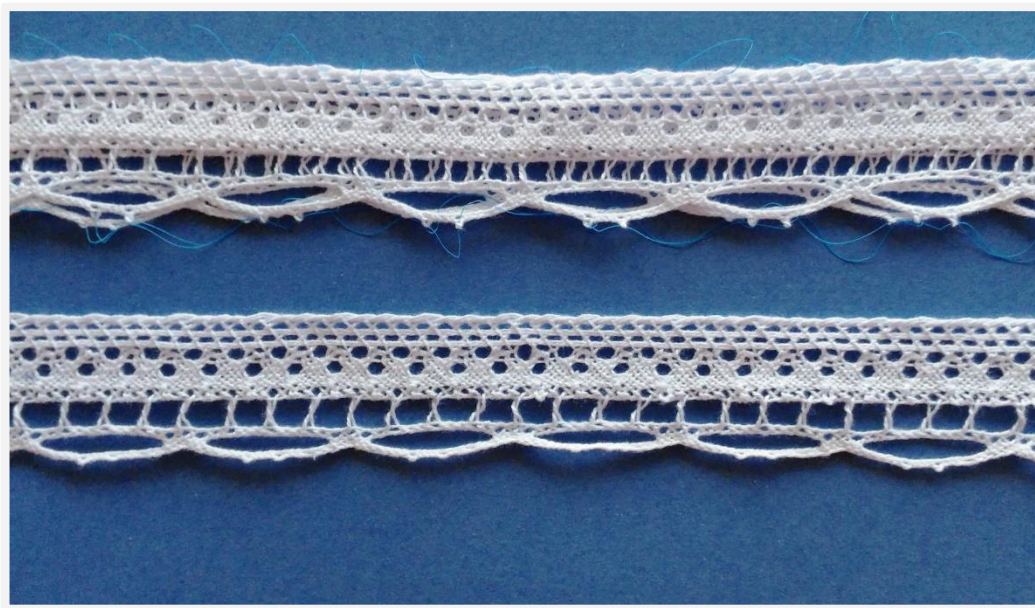

Obrázek 92 Detail odtahového zařízení stroje v průběhu výroby krajky (zdroj: vlastní)

Obrázek 93 Paličkovací stroj v průběhu výroby krajky (zdroj: vlastní)

Po dalších úpravách napětí přízí získala krajka pěkný upravený vzhled. Motiv pavích ok, který jsem navrhla, se díky využití vazbě bohužel vytratil.

Obrázek 94 Shora: Krajka dle návrhu se spojovacími nitěmi, krajka bez spojovacích nití (zdroj: vlastní)

9. Závěr

V této práci jsem se z teoretického i praktického pohledu seznámila technologií ruční i strojové výroby paličkované krajky. Obě tyto technologie nabízejí možnost výroby kvalitních a velmi vzhledných krajk. Ruční technologie výroby nabízí bohatší možnosti vzorování krajky a mimo jiné i zhotovení prostorově tvarovaných předmětů. Tato technologie však vyžaduje značnou zručnost a pečlivost jejího zhotovitele. Strojově paličkované krajka přináší především možnost rychlé výroby metráží krajky.

Na základě vyhodnocení praktické i čistě teoretické činnosti, vyvinuté v rámci zhotovování této práce, lze tvrdit, že za tvorbou vzoru krajky a jeho přenesením do výrobní praxe stojí velmi mnoho práce. Již samotné vyhotovení technického nákresu může být velmi náročné a vyžaduje dobrou znalost vzhledu a vlastností použitých vazeb. Zhotovení finálního vzhledu krajky pak předchází několik zkoušek, které jsou velmi náročné nejen časově, ale například i po technické i administrativní stránce.

Mnou navržená krajka sice přesně do detailu neodpovídá původnímu návrhu, přesto však vznikla krajka velmi vzhledná a kvalitní. Aby bylo dosaženo k co nejpřesnějšímu praktickému provedení a zhotovení původního návrhu, bylo by nutné opravit samotný technický výkres. Ten je dá se říci jakýmsi stěžejním bodem celého procesu vyhotovení této zdobné textilie.

Poznatky o krajkářství, získané studiem jednotlivých výrobních technik, ale i především samotnou praktickou aktivitou, se dají označit za jeden ze základních předpokladů k vytvoření kvalitní a profesionálně vypadající krajky.

Celou práci tedy hodnotím jako velmi přínosnou a mohu říci, že mne v daném oboru velmi zdokonalila a obohatila.

10. Seznam použitých zdrojů

- [1] „Textilní výkladový slovník, Krajka,“ TexSite.info, [Online]. Available: <http://cz.texsite.info/Krajka>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [2] Topak spol. s r.o., „Topak - Výrobky - Krajky,“ 2016. [Online]. Available: <http://www.topak.cz/vyrobky/krajky/>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [3] „Uzly a uzlíky - drhání, markramé,“ [Online]. Available: <http://gord.gringo.cz/Uzly/index.html?Text=ZU-Drhani.html>. [Přístup získán 10. Prosinec 2017].
- [4] Luma, „Noctiluca - různé tvoření, makramé,“ 2010. [Online]. Available: <http://tvorikaluma.webnode.cz/atelier-luma/macrame/>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [5] A. Vyčichlová, „Frivolitka,“ [Online]. Available: <http://www.frivolitka.cz/co-je-frivolitka>. [Přístup získán 23. Duben 2017].
- [6] „Kouzlení s nití,“ 2017. [Online]. Available: <http://www.kouzlenisniti.estranky.cz/img/picture/553/rscn0512.jpg>. [Přístup získán 23. Duben 2017].
- [7] „Textilní výkladový slovník - háčkováná krajka,“ [Online]. Available: http://cz.texsite.info/H%C3%A1%C4%8Dkovan%C3%A1_krajka. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [8] A. Lili, „Sashe,“ [Online]. Available: <http://www.sashe.sk/LiliAnna/detail/hackovana-krajka>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [9] Ruční práce, „Technika paličkování,“ [Online]. Available: <http://www.rucniprace.cz/palickovani-technika.php>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [10] „Co je to vlastně šitá krajka,“ Flér, blog, [Online]. Available:

- <https://www.fler.cz/blog/i-co-je-to-vlastne-sita-krajka-13979>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [11] „Textilní výkladový slovník - šitá krajka,“ [Online]. Available: http://cz.texsite.info/%C5%A0it%C3%A1_krajka. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [12] „Topak - eshop,“ [Online]. Available: <https://eshop.topak.cz/palickovane-krajky/palickovana-vsadka-vzor-75034-tmave-modra-bila-30-m.html>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [13] „WikiWand - krajka,“ [Online]. Available: <http://www.wikiwand.com/cs/Krajka>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [14] Marlen, „Tylové krajky,“ [Online]. Available: <https://www.marlen.cz/krajka-s-bordurou-vysivana-na-tylu-s-koralky-bila>. [Přístup získán 10. Prosinec 2016].
- [15] „Victoria’s secret - trending styles,“ [Online]. Available: <https://www.victoriasecret.com/bralettes/trending-styles>. [Přístup získán 5. Listopad 2016].
- [16] Kari, „Fashion Bomb daily,“ [Online]. Available: <http://fashionbombdaily.com/420306-2/>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [17] vivaluxury.blogspot.mk, „FashionSy,“ [Online]. Available: <http://fashionsy.com/white-lace-dress-summer-dress-style-everyone-wearing-right-now/>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [18] Jandira, „Fashion Bomb daily,“ [Online]. Available: <http://fashionbombdaily.com/420306-2/>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [19] Rodarte, „French Lace,“ [Online]. Available: <https://french-lace.com/lace-catwalks-2016/>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [20] B. Matragi, „Blanka Matragi,“ [Online]. Available: <http://www.blankamatragi.cz/moda/saty/vecerni-saty/>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].

2016].

- [21] UMA, „Botovo,“ [Online]. Available: <http://www.botovo.cz/bile-mokasiny-uma.html>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [22] Armiel, „Botovo,“ [Online]. Available: <http://www.botovo.cz/bezove-lodicky-armiel.html>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [23] Ryj, „Wikipedia,“ [Online]. Available: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pali%C4%8Dkov%C3%A1n%C3%AD#/media/File:Kl%C3%B6ppel_09.jpg. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [24] Topak spol. s r.o., „Topak e-shop,“ [Online]. Available: <https://eshop.topak.cz/palickovane-krajky/krajky/palickovana-krajka-vzor-88022-cerna-30-m.html>. [Přístup získán 6. Listopad 2016].
- [25] I. Prošková, A. Vondrušková, Krajkářství, Příbram: Grada Publishing a.s., 2004, p. 164 a 8 barevná příloha.
- [26] P. Těšínová, Paličkování, Tradiční textilní technologie, Technická univerzita v Liberci, p. 16.
- [27] „The Metropolitan Museum of Art,“ [Online]. Available: <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/215062?rpp=90&pg=8&ft=lace&pos=710>. [Přístup získán 14. Prosinec 2016].
- [28] S. Goldenberg, „Wikipedia,“ [Online]. Available: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lace_Its_Origin_and_History_Real_Duchesse.png. [Přístup získán 14. Prosinec 2016].
- [29] „Museum krajek a textilií, Berkeley, CA,“ [Online]. Available: <http://www.flysfo.com/museum/exhibitions/19024/detail?num=2>. [Přístup získán 14. Prosinec 2016].
- [30] „Christie’s,“ [Online]. Available: <http://www.christies.com/lotfinder/Lot/two-matched-flounces-of-honiton-bobbin-lace-5337206-details.aspx>. [Přístup získán

14. Prosinec 2016].

- [31] M. Malinová, „Milena Malinová, výroba drobných ozdobných předmětů,“ [Online]. Available: <http://www.palickovanimalinova.wz.cz/palickovani.htm>. [Přístup získán 5. Duben 2017].
- [32] L. Malátová, Paličkování, Edice tradiční řemesla, Brno: CPress ve společnosti Albatros Media a.s., 2013, p. 144.
- [33] Rosava.cz, „Rosava.cz - Paličky,“ 2017. [Online]. Available: <http://rosava.cz/pro-krajarky/palicky>. [Přístup získán 23 Duben 2017].
- [34] Spektrum zdraví, „Řemesla, spektrum zdraví - Paličkováná krajka zažívá renesanci,“ Propeople Marketing, [Online]. Available: <http://www.spektrumzdravi.cz/remesla/palickovana-krajka-zaziva-renesanci>. [Přístup získán 3. Duben 2017].
- [35] Rosova.cz, „Rosova.cz - Válec na paličkování,“ Rosová - soustružení dřeva, 2017. [Online]. Available: <http://rosova.cz/pro-krajarky/valec-na-palickovani>. [Přístup získán 3. Duben 2017].
- [36] H. Růžičková, „Ruční práce - pomůcky pro paličkování,“ [Online]. Available: <http://www.rucniprace.cz/palickovani-pomucky.php>. [Přístup získán 3. Duben 2017].
- [37] Rosova.cz, „Rosova.cz - Válec na paličkování,“ 2017. [Online]. Available: <http://rosova.cz/pro-krajarky/valec-na-palickovani>. [Přístup získán 23. Duben 2017].
- [38] Rosova.cz, „Rosova.cz - Stojany,“ 2é+ý. [Online]. Available: <http://rosova.cz/pro-krajarky/stojany>. [Přístup získán 23. Duben 2017].
- [39] V. Daněk, Speciální technologie a programování výroby - Speciální pletářské technologie, Liberec, Vysoká škola strojní a textilní v Liberci, 1991, p. 53.
- [40] marusawa, „SAWADA CO., LTD,“ [Online]. Available: <http://www.sawada-co->

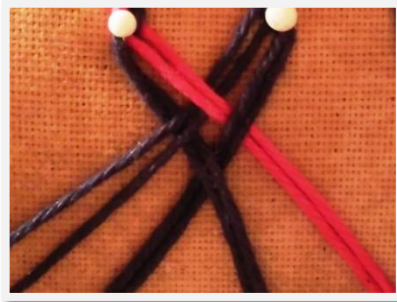
- ltd.co.jp/marusawa/en/index.html. [Přístup získán 23. Duben 2017].
- [41] S. Hančík, Vazby pro strojní paličkování, Letovice: Topak spol. s r.o., 1990.
- [42] Wotol, „WOTOL Buy and sell industrial equipment worldwide,“ 3. Květen 2013. [Online]. Available: http://www.wotol.com/33-karl-mayer-tm72-tm96-tm104-bobbin-lace-machines/second-hand-machinery/prod_id/850815. [Přístup získán 25. Duben 2017].
- [43] I. Prošová, Ručně paličkováná krajka, Praha, Iva Prošová, 1994, p. 100.
- [44] Topak spol. s r. o., „Topak, Historie,“ 2016. [Online]. Available: <http://www.topak.cz/historie/>. [Přístup získán 3. Duben 2017].
- [45] R. B. Dvořák, „Scheufler,“ sbírky Pavel Scheufler, PositiveZero.co.uk - EdgeFrame CMS, [Online]. Available: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/files/3504/D21-B.jpg>. [Přístup získán 5 Listopad 2016].
- [46] Sýpka, „Akční dům - galerie Sýpka,“ [Online]. Available: <http://sypka.cz/aukce-sa06/a6/d5929/>. [Přístup získán 5. Listopad 2016].
- [47] W. Hardy, Secese, Praha: ŠVOJTKA a VAŠUT, 1997, p. 128.
- [48] K. Sagnerová, Jak poznáme? Umění secese, Praha: Euromedia Group,k.s. - Knižní klub, 2007, p. 128.
- [49] M. Glenn, „ArtMuseum.cz,“ 6. Zář 2009. [Online]. Available: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=100. [Přístup získán 5. Listopad 2016].
- [50] WikiArt, „WikiArt (WikiPaintings),“ [Online]. Available: https://www.wikiart.org/en/alphonse-mucha/poster-for-victorien-sardou-s-gismonda-starring-sarah-bernhardt-at-the-th%C3%A9%C3%A2tre-de-la-1894?utm_source=returned&utm_medium=referral&utm_campaign=referral. [Přístup získán 5. Listopad 2016].

1. PŘÍLOHA

Ozdobné vazby a pojmy používané v ručně paličkované krajce

- Dvojité pláténko

K této vazbě použijeme čtyři páry paliček. Při vytváření vazby však jednotlivé páry paliček provážeme plátýnkem stejně jako by se jednalo o samostatné příze.

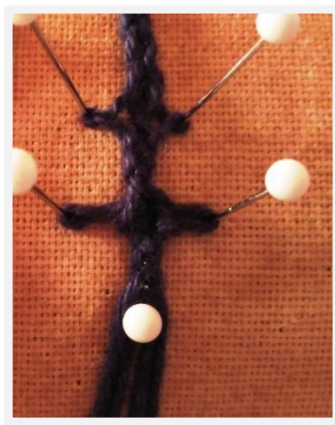

Obrázek 95 Dvojité pláténko (zdroj: vlastní)

U této vazby se také můžeme setkat s označením zdvojené pláténko, a termín dvojité pláténko pak může označovat vazbu použitou v místě setkání dvou vodivých párů paliček, které jsou spojeny právě dvěma plátýnkami.

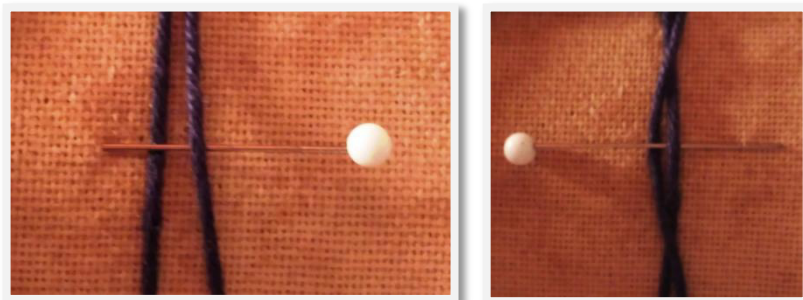
- Pikotky

Pikotky jsou ozdobný prvek vytvořený tak, že jednu přízi obtočíme okolo pomocného špendlíku, který následně zapíchneme v místě určeném pro pikotku. V tomto případě se jedná o jednoduchou pikotku.

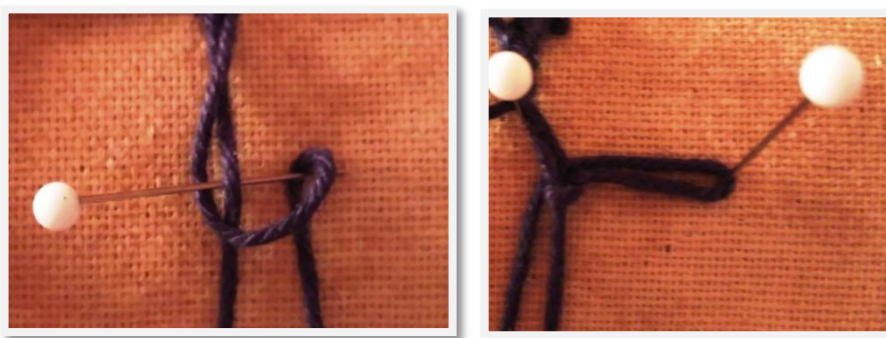

Obrázek 96 Odshora: jednoduché a složité pikotky (zdroj: vlastní)

Při takzvané složité pikotce nejprve pomocí špendlíku přetáhneme pravou přízi přes přízi levou. Špičkou špendlíku pak protáhneme pravou přízi pod levou a nad pravou přízí ve špendlíkem vytvořené mezeře. Zapíchnutím špendlíku umístíme vzniklou pikotku.

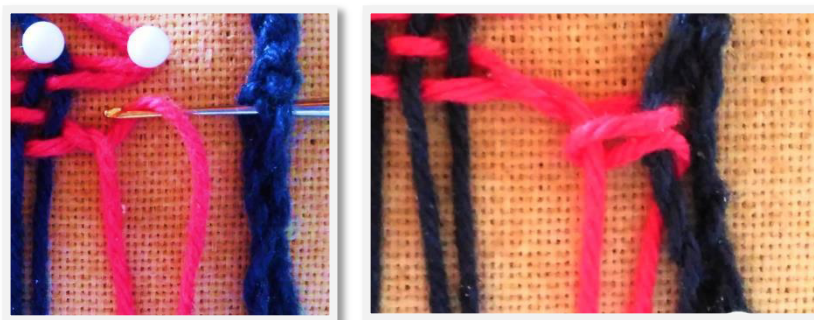
Obrázek 97, 98 Tvorba složité pikotky (zdroj: vlastní)

Obrázek 99, 100 Tvorba složité pikotky (zdroj: vlastní)

- Spojky

Jednou z možností při spojování krajky je přiháčkování. Vodivý pár, kterým budeme spojovat, zkroutíme. Jednu z paliček vodivého páru protáhneme v místě spojování a vytvoříme očko. Očkem protáhneme druhou paličku a spoj utáhneme.

Obrázek 101, 102 Tvorba spojky přiháčkováním (zdroj: vlastní)

Ke spojení také používáme vazbu zmíněnou u dvojitého pláténka. Mezi dvě vytvořená pláténka umístíme špendlík, který zde vytvoří mezeru. Jde tedy o spojku s dírkou. Jednotlivé páry paliček před a za vytvořením dvojitého pláténka kroutíme. V případě použití pouze jednoho pláténka vzniká spojka jednoduchá.

Obrázek 103 Odshora: spojka při háčkování, dvojitým pláténkem, a tvorba spojky jednoduché (zdroj: vlastní)

Spojovat můžeme také pomocí řetízkové vazby. Ty paličkujeme vodivým párem paliček a pomocí metody při háčkování je spojíme. Poté se vracíme za pomoci řetízku zpět k místu, kde jsme začali. Řetízkové spojky se s oblibou zdobí pikotkami.

Obrázek 104,105 Tvorba spojky pomocí řetízkové vazby (zdroj: vlastní)

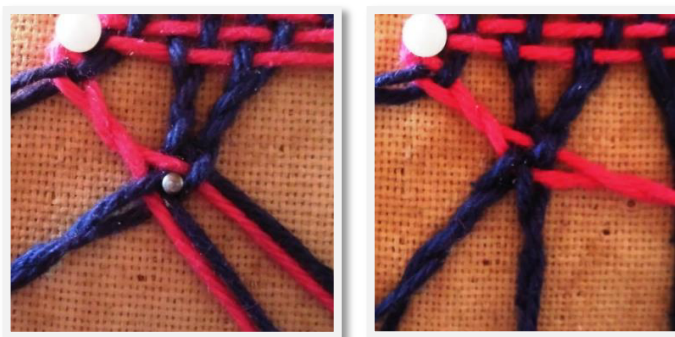
Pokud spojujeme pouze s jedním párem paliček, můžeme použít falešný řetízek. Vodivý pár kroutíme po délce spojky a při háčkovujeme. Vracíme se tak, že vodivý pár dvakrát kroutíme a při háčkovujeme jej ke kroucené spojce.

- Hvězdička

Používáme ji tam, kde se kříží tři páry paliček. Prvním bodem je kroucení všech jednotlivých párů paliček. Prvním a druhým párem vytvoříme polohod, který bude následně chápan jako jeden pár. Vytvořený pár a pár poslední spojíme plátýnkem. Nyní vezmeme první a druhý pár paliček (nyní již samostatně) a znovu vytvoříme polohod. Třetí pár paliček krotíme a celou hvězdičku utáhneme.

Obrázek 106, 107 Tvorba hvězdičky (zdroj: vlastní)

Obrázek 108, 109 Tvorba hvězdičky (zdroj: vlastní)

Hvězdičku můžeme využít i při setkání čtyř párů paliček. Začínáme polohodem mezi prvním a druhým i třetím a čtvrtým párem. Ty následně spojíme dvojitým plátýnkem a zopakujeme polohod stejně jako na začátku.

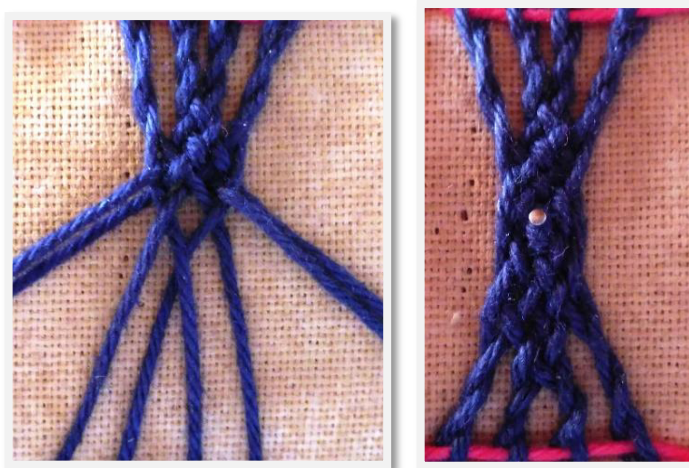
Obrázek 110, 111 Tvorba hvězdičky, 4 páry (zdroj: vlastní)

- Pavouček

Pavouček se nám hodí tam, kde se setkávají čtyři páry paliček, a potřebujeme, aby změnily směr – tedy aby se vrátily. Nejprve paličkujeme pláténko druhým a třetím párem paliček. Poté pláténko vytvoříme mezi prvním a druhým párem paliček a mezi párem třetím a čtvrtým. Nyní zopakujeme pláténko druhého a třetího páru. Celý postup provedeme ještě jednou.

Obrázek 112, 113 Tvorba pavoučka (zdroj: vlastní)

Obrázek 114, 115 Tvorba pavoučka (zdroj: vlastní)

- Lístkovina

Jedná se o ozdobný prvek, který získává své pojmenování dle vytvořeného tvaru, například lístečku, pecičky, reticelly... Zhotovuje se dvěma páry paliček, které jsou rozdělené na tři svislé (opěrné) příze a jednu přízi obtáčecí. Obtáčecí příze je protkávána mezi svislými přízemi.

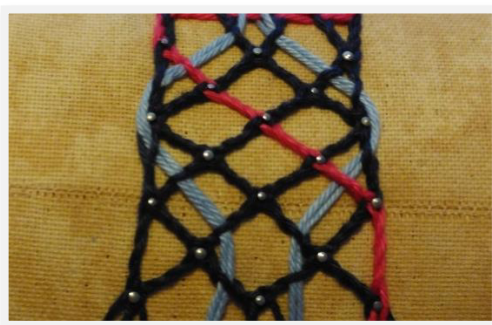
Obrázek 116 Tvorba lístkoviny (zdroj: vlastní)

Obrázek 117 Zleva: Pecička, reticella, lístek (zdroj: vlastní)

- Obtahovačka

Obtahovačkou nazýváme silnější přízi, která může vytvořit vzor či obrys vzoru. Vkládá se do půdice mezi jemnější příze po jejich kroucení. Po vložení obtahovačky se příze znovu kroučí.

Obrázek 118 Obtahovačka (zdroj: vlastní)

- Vložená příze, lacetka

Tento prvek je vhodnou ozdobou pro plátnové, či polohodové vazby. Lacetku či přízi odlišné barvy či jemnosti vedeme postupně pod a nad vodivým párem. V místě setkání můžeme vodivý pár kroutit.

- Vložený pár

Tento vložený pár kroutíme, následně jednu přízi vedeme pod vodivým párem a druhou nad vodivým párem a znovu kroutíme. V dalším řádku vedení nad či pod vodivým párem přízi vloženého páru střídáme.

- Vložený řetízek

K vytvoření řetízku využíváme dva páry paliček. Oba páry nejprve kroutíme, jeden však zleva doprava a druhý zprava doleva. Vodivý pár krajky poté vedeme pod první, nad druhou a třetí, a pod čtvrtou paličkou.

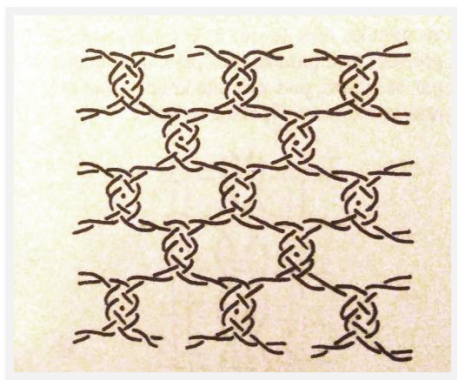
Obrázek 119 Shora: Vložené příze, vložené páry, vložený řetízek (zdroj: vlastní)

[25] [32] [43]

- Půdice

Dírková půdice

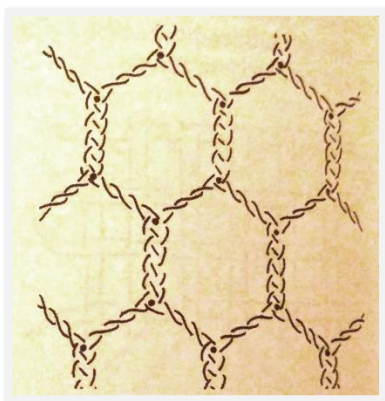
Tato půdice vzniká kroucením párů a jejich spojením plátýnkem jednoduchým či dvojitým. Počtem kroucení ovlivňujeme hustotu vzniklých oček.

Obrázek 120 Dírková půdice [25]

Buňková půdice

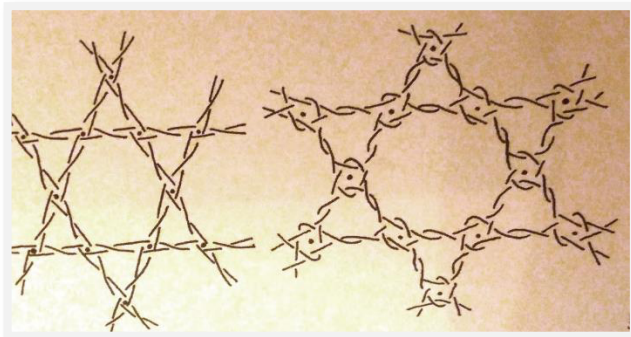
Pomocí řetízku ve svislém směru a kroucení v diagonálách vytváříme tvar šestiúhelníku.

Obrázek 121 Buňková půdice [25]

Hrachovina

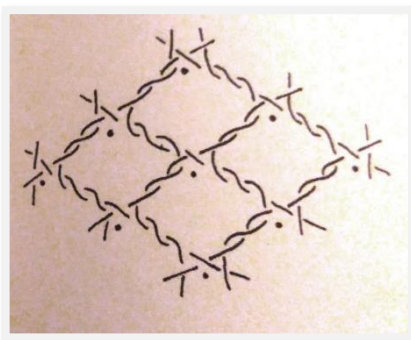
Hrachovina je tvořena šestiúhelníkem či kruhem s přilehlými trojúhelníky. V místě křížení párů je používané pláténko jednoduché nebo obtáčené. Jednotlivé páry pak mezi vzájemným křížením kroutíme.

Obrázek 122 Hrachovina [25]

Vláčka

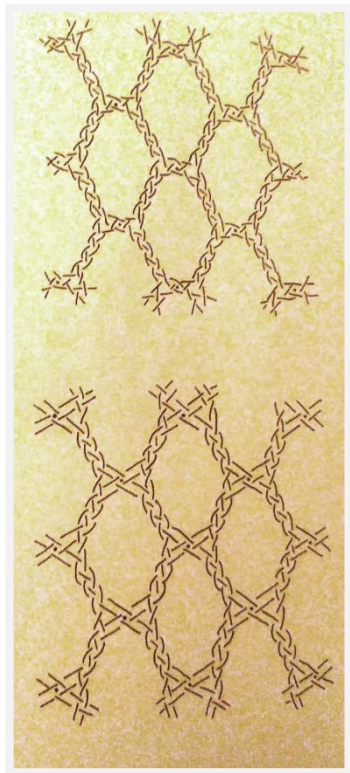
Páry třikrát kroutíme a s dalším párem vytvoříme polohod. Diagonály by pak měly být v úhlu 52° .

Obrázek 123 Vlážka [25]

Valencienka

Základním prvkem jsou řetízky v diagonálním směru a spoje tvořené plátěnky. Vznikají šestiúhelníky.

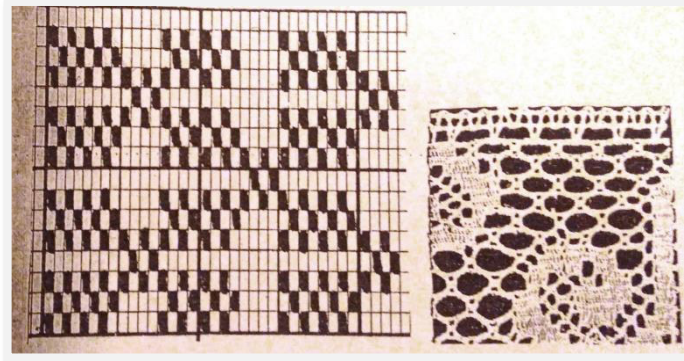
Obrázek 124 Valencienka [25]

[25] [32] [43]

Ozdobné vazby a pojmy používané v strojově paličkované krajce

- Valencienská vazba

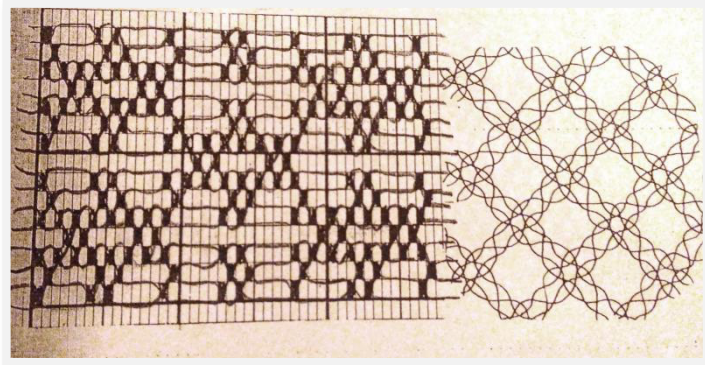
Zde se střídají celé a podvojně hody. Výsledkem je pak jemná a zdobná vazba.

Obrázek 125 Valencienská vazba [41]

- Panenská vazba

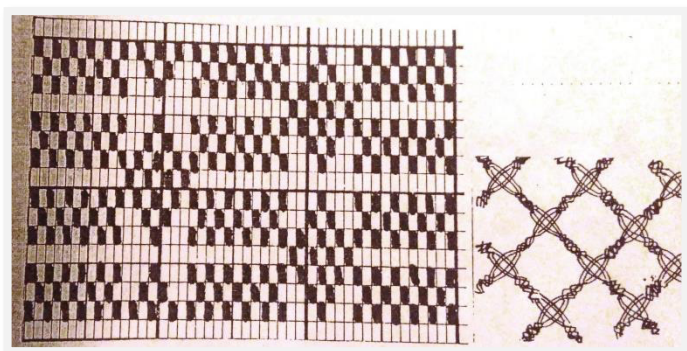
Do kosočtverců řadíme celé hody a příčně uspořádané polohody. Vzniká jemná a velmi efektní vazba.

Obrázek 126 Panenská vazba [41]

- Copová vazba

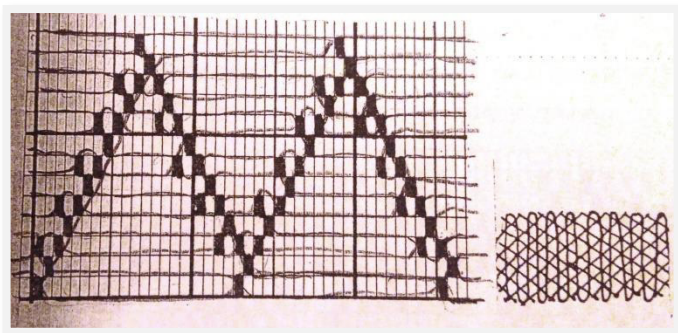
Základním prvkem je řetízek a křížení dvou párů se dvěma páry.

Obrázek 127 Copová vazba [41]

- Síťová vazba

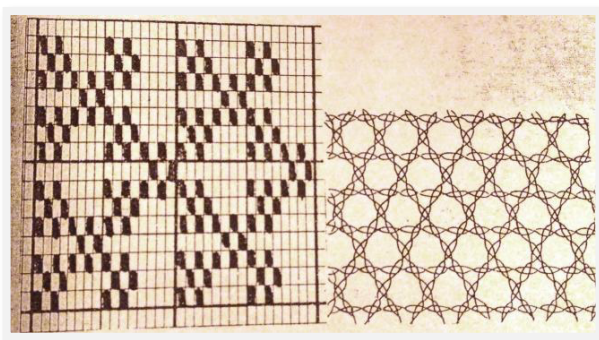
Síťová vazba vzniká postupným řazením polohodů v diagonále jedním, a pak nazpět opačným směrem.

Obrázek 128 Síťová vazba [41]

- Eternel

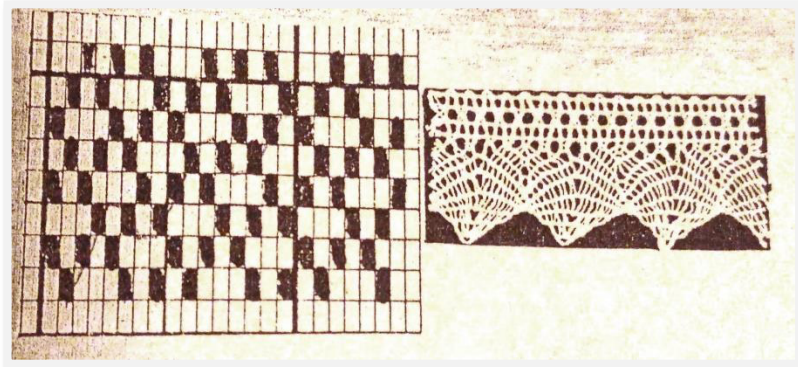
Eternelovou vazbu zakreslujeme pomocí celých hodů uspořádaných do kosočtverce.

Obrázek 129 Eternel [41]

- Perlinková výplň

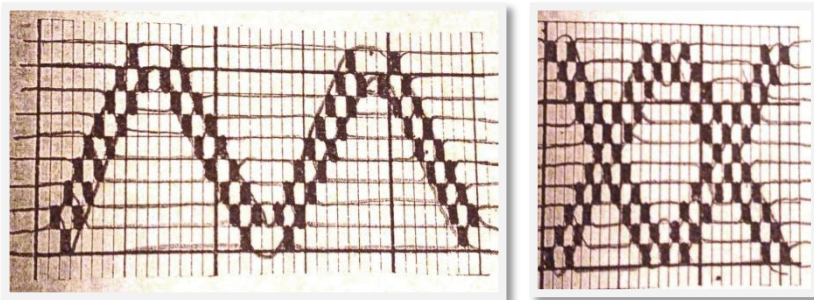
V této vazbě se kříží jednotlivé příze s páry a dále se využívá točení přízí.

Obrázek 130 Perlinková výplň [41]

- Plátňová vazba

Vzniká stejně jako vazba síťová diagonálním řazením. Pro plátňovou vazbu využíváme křížení párů. Při zakreslení dvou proti sobě jdoucích párů nám vznikne v prostoru křížení ažura.

Obrázek 131, 132 Plátňová vazba [41]

[41]

2. PŘÍLOHA

Inspirace

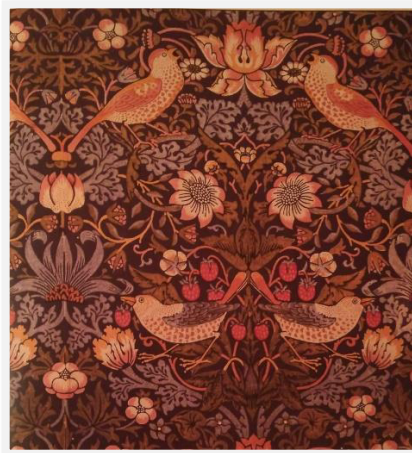
Secese je umělecký a architektonický sloh, který vznikl zhruba v polovině 19. století. Hlavní myšlenkou secese bylo vytvořit kontrast oproti masové průmyslové výrobě, konzervatismu, historismu a svazujícím konvencím jejích předchůdců - z toho pak pochází i vlastní název slohu „*secese*“ (něm. *sezession*, odštěpení). V Německu byla secese nazývána jako „*Jugendstil*“, a ve Francii bychom se setkali s označením „*Art nouveau*“. Secese kladla důraz na to, aby byly sjednocené veškeré prvky užitného i výtvarného umění. Z tohoto důvodu můžeme vidět secesi jak v architektuře exteriéru, tak i v interiérové tvorbě, nebo v užitném umění. Z tohoto důvodu se můžeme se secesí setkat jak v architektuře exteriéru, tak i v interiérové tvorbě, nebo v umění užitném. [48]

Významnou roli v období secese mělo malířské výtvarné umění, ve kterém najdeme všechny charakteristické rysy pro dané období. Těmi jsou již zmíněná ornamentálnost, viditelný velký vliv japonské grafiky, a taktéž znatelné přírodní motivy jako jsou listy, lekníny, květiny. Stěžejním charakteristickým prvkem výtvarných děl je pak ženská postava, která byla ztvárněna v celé své kráse, jež byla často zdůrazněna linií vlasů. Se secesí je neodmyslitelně spojené jméno českého umělce Alfonse Muchy, který celosvětově proslul svými plakáty, které se staly typickým nejen pro jeho jméno, ale i tento umělecký sloh jako takový. Jedním z jeho nejvýznamnějších děl je plakát pro Sarah Bernhardtovou k divadelní hře s názvem *Gismoda*. [49]

Obrázek 133 Alfons Mucha, plakát pro Sarah Bernhardtovou k divadelní hře *Gismoda* [50]

V textilním odvětví pak vynikal například William Morris. Ten se kromě dalších řemesel se i samotnému designu textilií. Jeho přírodní motivy ornamentální vzory se uplatnily zejména na tapetách. [48]

Obrázek 134 Tapeta navržená Wiliamem Morrisem z roku 1876 [48]

Obrázek 135 Design textilie Wiliama Morrise z roku 1883 [47]

Obrázek 136 Tapisérie od Williama Morrise z roku 1885 [47]

3. PŘÍLOHA

Tvorba návrhu krajky

Obsahem této přílohy jsou návrhy krajek, které nebyly ve své stávající podobě zpracovatelné technologií strojově vyráběné paličkované krajky.

Obrázek137, 138 Nerealizovaný návrh krajky (zdroj: vlastní)

4. Seznam použitých zdrojů

- [25] I. P. Anna Vondrušková, Krajkářství, Příbram: Grada Publishing a.s., 2004, p. 164 a 8 barevná příloha.
- [32] L. Malátová, Paličkování, Edice tradiční řemesla, Brno: CPress ve společnosti Albatros Media a.s., 2013, p. 144.
- [41] S. Hančík, Vazby pro strojní paličkování, Letovice: Topak spol. s r.o., 1990.
- [48] K. Sagnerová, Jak poznáme? Umění secese, Praha: Euromedia Group,k.s. - Knižní klub, 2007, p. 128.
- [49] M. Glenn, „ArtMuseum.cz,“ 6. Zář 2009. [Online]. Available: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=100. [Přístup získán 5. Listopad 2016].